

НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**імені М. П. ДРАГОМАНОВА****Кафедра педагогіки та методик української й іноземної мов****“ЗАТВЕРДЖЕНО”**Директор факультету
педагогіки і психології
проф. Олєфіренко Т.О.

“8” вересня 2021 року

РОБОЧА ПРОГРАМА**нормативної навчальної дисципліни****Методика навчання української мови**

(назва навчальної дисципліни)

освітнього рівня Бакалавр
(бакалавр/магістр)

Освітньо-професійної програми «Початкова освіта та практична психологія»

«Початкова освіта та іноземна мова»

«Початкова освіта та дошкільна освіта»

галузі знань 01 Освіта
(шифр і назва напрямку підготовки)спеціальності 013 Початкова освіта
(шифр і назва напрямку підготовки)факультет педагогіки
(назва інституту, факультету, відділення)**Дистанційний курс - <https://moodle.npu.edu.ua/course/view.php?id=3315>**

Київ

2021

Робоча програма розроблена на підставі навчальної програми з дисципліни «Методика навчання української мови», затвердженої на засіданні Вченої ради факультету педагогіки НПУ імені М. П. Драгоманова «8» вересня 2021 року, протокол № 1.

Розробники програми:

Чабайовська М. І., кандидат педагогічних наук, доцент;

Волошина В. В., кандидат педагогічних наук, доцент;

Степанчук О. В., викладач.

Затверджено на засіданні кафедри педагогіки та методик української й іноземної мов «_27_»_серпня_2021 року, протокол № 1.

Завідувач кафедри

(підпис)

Семеренко Г. В.

(прізвище, ініціали)

Опис навчальної дисципліни

Опис дисципліни ПП2.01

Шифр

Методика навчання української мови

назва дисципліни

Загальні характеристики дисципліни	Навчальне навантаження з дисципліни		Методи навчання і форми контролю
Галузь знань (шифр, назва) 01 Освіта	Кількість кредитів – 8 ЄКТС		<i>Методи навчання:</i> дидактичні: <i>словесні</i> – лекція, розповідь, бесіда; <i>наочні</i> – символічно-графічна наочність як на паперових, так і на електронних носіях; <i>практичні</i> – виконання вправ; <i>за характером пізнавальної самостійності:</i> репродуктивні, пояснювально-ілюстративні, проблемні, частково-пошукові, дослідницькі; лінгводидактичні: звуковий аналітико-синтетичний метод; методи розвитку мовлення: імітативні (методи наслідування), комунікативні, метод конструювання. <i>Форми поточного контролю</i> Модульні контрольні роботи <i>Форма підсумкового контролю</i> екзамен (письмовий) у I сем.
Спеціальність (код, назва) 013 Початкова освіта	Загальна кількість годин – 240		
Освітній рівень (бакалавр/магістр) Бакалавр	<i>Денна</i> 240 год.	<i>Заочна</i>	
	Лекції:		
Статус дисципліни (нормативна/вибіркова) Нормативна	40		
	Практичні заняття:		
Рік вивчення дисципліни за навчальним планом 2, 3 (2019/21)	68		
	Лабораторні заняття:		
Семестр 3, 4, 5, 6	10	-	
	Індивідуальна робота:		
Тижневе навантаження (год.) - аудиторне: <i>3год./тижд.</i> 118годин - самостійна робота: 122 години	-	-	
	Самостійна робота:		
Мова навчання – українська	122		
	Співвідношення аудиторних годин і годин СРС:		
Передумови навчання – психологія, педагогіка, сучасна українська мова з практикумом	1 / 0,8 (53% до 47%)	1 / 8 (21% до 79%)	

1. Дистанційний курс – <https://moodle.npu.edu.ua/course/view.php?id=3315>

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. Метою викладання навчальної дисципліни "Методика навчання освітньої галузі «Мови і літератури»" є формування професійної компетенції майбутнього вчителя початкових класів, зокрема, озброєння студентів знаннями методики навчання української мови та літературного читання, оволодіння уміннями і навичками, необхідними для здійснення педагогічної діяльності.

1.2. Основні завдання вивчення дисципліни "Методика навчання освітньої галузі «Мови і літератури»":

- дати студентам відомості з історії методики навчання української мови та літературного читання;
- засвоїти ефективні форми організації навчального процесу, найдоцільніші методи та прийоми навчання української мови і літературного читання у 1-4 класах на сучасному етапі розвитку школи;
- ознайомити їх з інноваційними технологіями навчання української мови та літературного читання у початковій школі;
- озброїти майбутніх учителів методами наукових досліджень для здійснення науково-пошукової та навчально-творчої діяльності;
- готувати спеціалістів, які вчитимуться все життя;
- розвивати їх усне і писемне мовлення;
- виховувати почуття любові до української мови як мови державної, потребу її вивчати та спілкуватися нею;
- здійснювати національне виховання, формувати патріотично настроєну, інтелігентну, творчу особистість майбутнього вчителя.

1.3. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні:

а) знати :

- Державний стандарт початкової загальної освіти (освітня галузь "Мови та літератури"), зокрема, зміст початкової загальної освіти та державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів;
- структуру курсу, завдання кожного розділу, наукові основи методики української мови та літературного читання, їх зв'язки з іншими науками;
- психофізіологічні особливості учнів молодшого шкільного віку;
- значення української мови як мови державної у розвитку суспільства;
- програмні вимоги до вивчення української мови і літературного читання у 1-4 класах;
- структуру підручників для початкової школи;
- форми організації навчального процесу з української мови і літературного читання у початковій школі;
- способи організації групової навчальної діяльності учнів;
- основні методи, прийоми та дидактичні засоби навчання;
- інноваційні технології навчання української мови і літературного читання у початковій школі;
- структури уроків української мови і літературного читання різних типів;
- норми оцінювання навчальних досягнень молодших школярів;

б) вміти:

- враховувати психофізіологічні особливості учнів молодшого шкільного віку в процесі навчання української мови та літературного читання;
- здійснювати контроль за написанням і позою учнів під час письма;
- застосовувати нетрадиційні підходи до навчання учнів початкових класів;
- складати конспекти уроків української мови і літературного читання;
- пояснювати вимову звуків українського алфавіту, правильно називати букви; будувати на науковій основі звукові, складові моделі слів та графічну структуру речення; проводити роботу над предметними та сюжетними малюнками; пропедевтично вивчати з дітьми мовний матеріал у добукарний, букварний та післябукварний період навчання грамоти, збагачуючи активний словник учнів та розвиваючи зв'язне мовлення;

опрацьовувати тексти, навчаючи діалогічному та монологічному мовленню; удосконалювати якості читання; коментувати написання рукописних великих і малих літер; каліграфічно їх писати; проводити евристичну бесіду, діалог «вчитель-учень», розвивати творчі можливості молодших школярів, раціонально поєднувати методи та прийоми роботи, використовувати на уроках навчання грамоти елементи розвивального навчання та інших інноваційних технологій;

– аналізувати основний зміст навчання і методичний апарат до нього, закладений у підручниках «Українська мова» для початкових класів; володіти прийомами розкриття мовних понять; проводити індивідуальну, парну, колективну, групову форми навчання у роботі над вивченням мовного матеріалу; складати плани-конспекти, використовуючи інноваційні технології та враховуючи сучасні вимоги до уроків української мови у початковій школі; орієнтуватися в характері інструкцій до вправ, закладених в основному змісті навчання, доповнювати основний зміст навчання репродуктивними, конструктивними та творчими вправами;

– орієнтуватися у побудові підручників для читання; розрізняти літературні роди та жанри, спільні та відмінні підходи у методиці їх опрацювання; обирати ефективні прийоми роботи для пояснення слів; керуватися лінійною схемою опрацювання змісту навчання будь-якого літературного жанру; знаходити оптимальне поєднання прийомів та методів роботи для ефективного проведення первинного синтезу, глибокого аналізу; вторинного синтезу; добирати ефективні прийоми роботи для вдосконалення якостей читання, розвитку пізнавального інтересу, пізнавальної діяльності, логічного мислення, творчих здібностей та виявлення потенційних можливостей молодших школярів; будувати розповідь на задану тему, здійснювати словесне малювання картин; доповнювати обсяг знань учнів шляхом проведення узагальнюючих уроків та позакласного читання; поєднувати прийоми роботи для формування та удосконалення читацької самостійності та навчальної активності молодших школярів; проводити літературні ранки, вікторини, уявні подорожі та інші позакласні заходи;

– удосконалювати звукову вимову, підвищувати вимовну культуру, активізувати кількісний та якісний словниковий запас шляхом аналізу текстів, передачі їх змісту за опорними словами та реченнями із заміною особи, творчим додатком; підбирати вправи для розвитку аудіативних умінь і навичок учнів початкових класів; проводити роботу з розвитку діалогічного мовлення молодших школярів на уроках української мови; укладати допоміжний зміст навчання до основного; писати твори – описи, міркування, роздуми; добирати види вправ на вироблення у дітей умінь давати розгорнуту відповідь за алгоритмом запитань; складати відгуки на прочитані книжки, спектаклі, кінофільми, створювати уявну екранізацію художніх творів; писати ділові папери: адресу, оголошення та ін.; володіти культурою спілкуватися з учнями 1-4 класів: своєчасно виправляти помилки в їх усному мовленні, толерантно ставитися до їх думок, вказувати на стилістичні огріхи в усному мовленні, дотримуватися норм етикету в спілкуванні з ними;

– оцінювати навчальні досягнення молодших школярів.

Визначені основні вимоги до знань та умінь майбутнього учителя початкових класів забезпечують формування **компетентностей** – **ключових** (комунікативної, соціальної, загальнокультурної, уміння вчитися), **власне предметних** ("Українська мова": мовленнєвої, мовної, соціокультурної, діяльнісної; "Літературне читання": читацької, комунікативної, інформаційної, уміння вчитися) та **професійної** (проектувальний, інформаційний, організаторський, комунікативний та аналітичний компоненти).

Головною умовою навчання української мови та літературного читання молодших школярів є професійна компетентність педагога. **Професійна компетентність** – це єдність теоретичної та практичної готовності його до професійної діяльності, здатність ефективно діяти у стандартних та проблемних ситуаціях, що виникають у навчально-виховному процесі, зокрема, на уроках української мови та літературного читання в 2-4 класах.

3. Програма навчальної дисципліни

I. ВСТУП. МЕТОДИКА НАВЧАННЯ ГРАМОТИ

Змістовий модуль 1

Лінгводидактичні основи навчання української мови у початковій школі Методика навчання грамоти: добукварний період

Тема 1.1. Методика навчання української мови як педагогічна наука

Теорія і методика навчання української мови як наука. Мета, предмет, завдання методики. Структура курсу, зумовленість розділів змістом, завданнями рідної мови як навчальної дисципліни в системі початкової мовної освіти. Джерела методичної мовної науки.

Наукові основи методики початкового навчання української мови. Психолого-дидактичні аспекти викладання рідної мови. Наука про мову як основу її методики. Принципи, методи і прийоми навчання рідної мови. Зв'язок методики навчання української мови в початкових класах з іншими науками.

Джерела вивчення курсу методики викладання української мови в початкових класах. Основна література, її структурні компоненти, відомості про авторів, цільове призначення. Діючі та альтернативні підручники для початкової школи (спільні і відмінні підходи вчених до побудови підручників).

Методи дослідження в методиці рідної мови (теоретичні, емпіричні). Етапи дослідження.

З історії методики мови як науки. Короткий історико-критичний огляд методичних праць українських діячів науки і культури XIX – XX століть.

Тема 1.2. Наукові основи методики навчання грамоти

Навчання грамоти – особливий етап у початковому навчання рідної мови. Мета навчання грамоти – побудова процесу навчання грамоти за визначеними основними змістовими лініями Державного освітнього стандарту загальної початкової освіти: *мовленнєвою, мовною, соціокультурною, діяльнісною*.

Принципи побудови підручників з навчання грамоти. Навчально-методичний комплект з навчання грамоти (буквар, навчальні посібники до нього, методичні рекомендації). Принципи побудови діючого та альтернативних (варіативних).

Лінгвістичні та психолого-педагогічні засади методики навчання грамоти. Аудіювання і говоріння – види усного мовлення. Психолого-педагогічні особливості аудіювання, говоріння. Рівні роботи з розвитку мовлення: вимовний, лексичний, граматичний, текстовий. Читання і письмо – види мовленнєвої діяльності. Звукова система української мови у взаємозв'язку з графічною. Психофізіологічна

характеристика процесів читання і письма. Педагогічні вимоги до організації навчання грамоти: загальнодидактичні і спеціальні (методичні).

Тема 1.3. Методи навчання грамоти

Методи навчання грамоти, їх класифікація: 1) за вихідними мовними одиницями (звукові, буквені, складові, цілих слів); 2) за видами діяльності (аналітичні, синтетичні, аналітико-синтетичні); 3) за співвідносною черговістю читання і письма (читання – письмо, письмо – читання, комбінований спосіб).

Короткий огляд історії методів навчання грамоти (буквоскладальний синтетичний, складовий синтетичний, звуковий аналітико-синтетичний, метод цілих слів).

Загальна характеристика звукового аналітико-синтетичного методу навчання грамоти. Цінність методу, розробленого К.Д.Ушинським. Удосконалення методу послідовниками К.Д.Ушинського. Особливості сучасного звукового аналітико-синтетичного методу навчання грамоти. Прийоми звукового аналізу, синтезу. Періоди навчання грамоти.

Тема 1.4. Добукварний період навчання грамоти

Особливості добукварного періоду навчання грамоти. Завдання підготовчого періоду, обсяг знань, умінь і навичок, які повинні засвоїти учні в добукварний період. Вивчення готовності дітей до навчання грамоти з метою здійснення індивідуального підходу.

Розвиток усного мовлення – провідний принцип і мета роботи в добукварний період. Методика розвитку усного мовлення (розвиток умінь слухати і розуміти висловлювання (*аудіювання*), розвиток мовленнєвих умінь (*говоріння*)). Прийоми роботи, види вправ, методика їх організації.

Формування в першокласників початкових мовних уявлень у підготовчий період. Методика формування мовних уявлень про слово, речення, висловлювання. Прийом моделювання і конструювання речень. Методика формування в учнів фонетичних уявлень: звуки мовлення, голосні і приголосні звуки, м'які і тверді приголосні звуки, склад, наголос, наголошений склад. Застосування прийомів звукового аналізу і синтезу, моделювання і конструювання складової, звукової будови слів.

Ознайомлення зі змістом, побудовою сторінки (сторінкового розвороту) «Букваря» для роботи в підготовчий період.

Методика підготовки першокласників до письма. Мета і завдання навчання письма. *Умови успішного навчання письма* (організаційного, психолого-педагогічного та гігієнічного характеру), основні вимоги до техніки і засобів письма.

Особливості навчання письма ліворуких дітей. Проблема ліворукості. Як визначити ліворукість. Підготовка ліворукої дитини до оволодіння графічною навичкою письма. Вимоги щодо організації навчальної діяльності ліворуких.

Зміст і побудова навчального посібника «*Зошит для письма*», *методика роботи з ним* на уроці в добукварний період. Прийоми вироблення орієнтації у розліновці зошита для письма та в клітинку. Система підготовчих графічних вправ до письма (штрихування та зафарбовування контурів фігур, обведення трафаретів, вправи-розчерки, вправи-малюнки, письмо елементів букв, вправи на вписування букв у малюнок тощо).

Зміст, *структура і методика уроків добукварного періоду*. Особливості структури і методики уроків добукварного періоду. Вимоги до підготовчих уроків з читання (за букварем) і письма (за зошитом). Характеристика дидактичних матеріалів,

засобів унаочнення для використання на уроках у добукварний період навчання грамоти.

Змістовий модуль № 2

Методика навчання грамоти: букварний та післябукварний період

Тема 2.1. Букварний період

Особливості букварного періоду навчання грамоти. Завдання букварного періоду, обсяг знань, умінь і навичок, які повинні засвоїти учні в букварний період.

Розвиток умінь слухати і розуміти висловлювання (аудіювання). Методика навчання аудіювання. Напрямок роботи з аудіювання: розвиток мовленнєвого слуху; розвиток усвідомлення почутого.

Поняття про мовленнєвий слух (фізичний, фонетичний, інтонаційний). Розвиток фонетичного слуху (фонетичного сприймання) – необхідна умова оволодіння грамотою. Встановлення ступеня розвитку фонетичного слуху. Вправи на розвиток фонетичного слуху.

Розвиток інтонаційного слуху – важлива складова мовленнєвих умінь. Форм інтонаційної роботи.

Розвиток слухового сприйняття певних змін голосу, монотонності голосу, сили його звучання, пришвидшення (сповільнення) вимови (темпу мовлення). Тренувальні вправи.

Підготовча робота до проведення аудіювання. Умови для організації процесу аудіювання. Мовний матеріал для аудіювання: звуки, склади, слова, сполучення слів, речення чи групи пов'язаних між собою речень, тексти. Характеристика мовного матеріалу, режим аудіювання, послідовність роботи. Методи і прийоми навчання аудіювання.

Розвиток мовленнєвих умінь (говоріння). Значення і завдання розвитку мовлення першокласників. Рівні роботи з розвитку мовлення. *Вимовний рівень.* Недоліки вимови першокласників. Причини недоліків. Виявлення і виправлення, усунення недоліків вимови. Недоліки мовлення учнів. Загальна характеристика недоліків мовлення, методика їх усунення. Матеріал для вправ, методика їх проведення. Напрями роботи на вимовному рівні: розвиток дикції, дихання, голосу, орфоепічного вимовляння, емоційної виразності. Зміст і завдання роботи. Тренувальні вправи.

Лексичний рівень. Збагачення й уточнення словникового запасу учнів. Джерела збагачення словника першокласників. Прийоми пояснення значень слів. Значення словниково-логічних вправ, їх види, методика проведення. Усунення невластивих для українського мовлення слів, виразів активізація словника першокласників. Навчальні вправи.

Граматичний рівень. Побудова словосполучень і речень. Прийоми роботи, види вправ. Аналітичні і конструктивні вправи. Методика їх проведення.

Рівень тексту. Навчання школярів будувати зв'язні висловлювання: монологічні і діалогічні. Формування у першокласників умінь будувати зв'язні висловлювання різних типів і стилів. Види текстових вправ. Формування у дітей культури мовлення і спілкування.

Методика формування початкових умінь і навичок читання.

Методика ознайомлення з новою буквою та звуками (голосними, приголосними), які вона позначає на письмі. Прийоми усвідомлення та розрізнення понять: *звук-буква* (чуємо, вимовляємо-бачимо, пишемо, друкуємо); засвоєння понять: *великі букви і малі; спільні і відмінні елементи.* Прийоми роботи над формою букви.

Ознайомлення зі способом позначення м'якості приголосних звуків (*і, ь, я, ю, є*); ознайомлення з буквами *я, ю, є, ї* на позначення двох звуків. Ознайомлення з буквами та буквосполученнями *щ, дж, дз, г* і їх звуковим значенням.

Види і способи читання в букварний період. Методика формування уміння читати прями склади (читання з орієнтацією на букву, що позначає голосний звук). Розвиток складового способу читання та читання цілими словами. Прийоми навчання учнів читати склади, слова. Види і прийоми роботи зі складовими таблицями, словами, поданими в аналітико-синтетичній формі, стовпчиками слів. Читання речень, коротких текстів. Методика опрацювання текстів Букваря.

Вироблення якісних ознак читання. Умови формування навички читання. Навчання учнів читати правильно. Запобігання помилкам у процесі читання, виправлення їх. Формування навички читання в оптимальному темпі (наближеному до природного говоріння), свідомо, виразно. Вправи з читання, їх дидактичне спрямування і методика проведення.

Диференційований підхід до навчання першокласників читання.

Ознайомлення зі змістом, побудовою сторінок і сторінкових розворотів «Букваря» для роботи в букварний період.

Формування початкового вміння писати. Особливості навчання письма шестирічних першокласників. Завдання уроків письма. Психолого-педагогічні особливості процесу навчання письма шестирічних першокласників. Характеристика сучасного рукописного шрифту.

Зміст і побудова «Зошита для письма», методика роботи з ним на уроці в букварний період.

Методика навчання письма букв, складів, слів. Графічна будова букви, прийоми пояснення елементів друкованих і писаних букв. Прийоми навчання письма букв, їх з'єднань. Типові графічні помилки учнів. Формування навичок безвідривного письма слів.

Види роботи з письма в букварний період, методика їх проведення.

Індивідуалізація завдань для шестирічних першокласників.

Особливості формування графічної навички письма у ліворуких дітей.

Перевірка, оцінювання мовленнєвих умінь і навичок першокласників (аудіювання, говоріння, читання, письмо).

Формування у першокласників знань про мову. Пропедевтична робота з формування у школярів знань про одиниці різних мовних рівнів (текст, речення, слово, звуки мовлення).

Елементи правопису під час навчання грамоти. Формування в учнів елементарних умінь правильно писати, списувати слова, вживати розділові знаки в кінці речення. Перенос частин слів з рядка в рядок з орієнтацією на злиття «приголосний + голосний» («ПГ»).

Уроки читання і письма у період навчання грамоти. Вимоги до уроків читання та письма. Типи уроків читання та письма. Система уроків читання і письма в період навчання грамоти. Зміст, структура і методика уроків читання і письма в букварний період. Інтегровані уроки навчання грамоти. Використання на уроках читання «Супутника букваря», додаткових текстів, вимоги до них.

Схема психолого-педагогічного і дидактичного аналізу уроків навчання грамоти. Особливості уроків навчання грамоти в умовах малокомплектної школи.

Характеристика дидактичних матеріалів. Засобів унаочнення для уроків у букварний період навчання грамоти.

Тема 2.2. Післябукварний період

Основні завдання післябукварного періоду навчання грамоти.

Особливості уроків читання в післябукварний період. Матеріал для читання. Методика використання навчального посібника «Післябукварик». Види й прийоми роботи на уроках читання. Структура і методика уроків в після букварний період. Аналіз Букваря.

Особливості уроків письма післябукварного періоду навчання грамоти. Види і прийоми роботи на уроці письма. Методика роботи з навчальним посібником «Післябукварик». Удосконалення орфографічної уважності дітей у післябукварний період навчання грамоти.

Свято «Прощання з Букварем». Методика підготовки і проведення свята.

II. МЕТОДИКА ЛІТЕРАТУРНОГО ЧИТАННЯ

МЕТОДИКА КЛАСНОГО ЛІТЕРАТУРНОГО ЧИТАННЯ

Змістовий модуль 3

Формування читацької компетенції молодших школярів на уроках класного літературного читання

Тема 3.1. Теоретико-методичні основи літературного читання

Виховне, освітньо-пізнавальне і розвивальне значення читання в початкових класах.

Короткий історико-критичний огляд методики читання в початкових класах (пояснювальне читання, виховне, літературно-художнє, творче). Розвиток методики класного і позакласного читання у другій половині ХХ ст., внесок українських методистів і педагогів ХХ ст. у розвиток методики читання. В.О.Сухомлинський про роль читання у розвитку особистості молодшого школяра.

Сучасна система навчання читати і початкова літературна освіта. Напрями процесу навчання читати. Забезпечення літературної освіти і розвитку молодших школярів.

Характеристика змістових ліній Державного освітнього стандарту з читання. Тематично-жанровий, художньо-естетичний, літературознавчий принципи визначення змісту читання. Структура і зміст програми з читання для 2-4 класів.

Роль підручника з читання, його функції. Аналіз структури підручника (навчальний текст; *позатекстові компоненти*: апарат організації засвоєння, ілюстративний матеріал, апарат орієнтування). Психологічні аспекти побудови підручника для початкової школи. Аналіз чинних і паралельних (альтернативних) підручників.

Дидактичні матеріали до підручників з читання, посібники з методики читання і використання їх у навчально-виховному процесі на уроках читання.

Читання як вид комунікативно-пізнавальної діяльності. Зовнішні і внутрішні сторони читання. Різновиди навчального читання (читання вголос і мовчки), їх значення. Особливості читання вголос і мовчки. Форми учнівського читання: індивідуальне, хорове, у парах, ланцюжком, комбіноване; партитурне, читання в особах; вибіркоче та інші.

Способи читання. Класифікація способів читання учнів 1-4 класів (побуквений, складовий (відривний, плавний), слово-складовий, цілими словами і групами слів).

Якості повноцінного читання (правильність, свідомість, виразність, швидкість), їх взаємозумовленість.

Тема 3.2. Формування і розвиток навички читання

Технічна і смислова сторони читання. Спроби формування технічної сторони, яка передбачає оволодіння учнями способами читання: правильністю, виразністю і темпом.

Основні етапи розвитку навичок голосного і мовчазного читання молодших школярів. Умови успішного формування *способів читання*.

Правильність читання. Вимоги до правильного читання. Типові учнівські помилки під час читання, їх причини. *Прийоми вироблення правильності читання:* використання спеціальних тренувальних вправ, які вдосконалюють зорове сприймання (попереднє читання слів із графічними позначками, читання слів, у яких мінімальні одиниці читання надруковані різними шрифтами, читання ланцюжків слів, близьких за графічним виглядом або ланцюжків споріднених слів тощо); розвиток артикуляційного апарату (розучування скоромовок, чистомовок, використання літературних ігор, хорове читання, заучування лічилок, закличок, прислів'їв і приказок, віршів тощо); регуляція дихання (на одному видиху вимовити чотиривірш, лічити на одному видиху якнайдовше: 1, 2, 3, 4 ... тощо).

Прийоми запобігання помилковому читанню: різні форми підготовчої роботи (бесіда, розповідь учителя і пояснення незрозумілих слів із контрольними звуками, попереднє прочитування слів складної будови, попереднє мовчазне читання тексту як підготовка до голосного читання); створення на уроці атмосфери для уважного читання тексту, систематичний контроль учителя за читанням учнів із урахуванням їхніх індивідуальних особливостей.

Прийоми виправлення помилок учнів під час читання: постановка запитання, відповідь на яке вимагає перечитування, складання із розрізної азбуки неправильно прочитаного слова, друкування неправильно прочитаного слова учнем на дошці, перечитування уривка мовчки з різними завданнями, читання з дошки, читання з дошки ланцюжків слів, серед яких є помилково прочитане слово.

Швидкість читання. Вплив фізіологічних і психологічних факторів на становлення і розвиток темпу читання в молодших школярів. Умови розвитку оптимального темпу читання учнів 1-4 класів.

Розвиток зорового сприймання під час читання: розширення поля читання, миттєве розпізнання слова під час читання, переглядання тексту, зняття вокалізації. Використання спеціальних вправ для вироблення швидкості читання (групове читання уривків тексту, коли темп задає учитель; читання уривків за певний час, заздалегідь відомий учням; «змагання» на швидкість читання, читання уривків тексту в різних темпах; читання «на час» тощо); використання прийомів швидкочитання («читання з перешкодами», читання «через решітку», «швидко знайди слово» тощо). Критерії вимірювання швидкості читання (вголос, мовчки). Дискусійні питання щодо «динамічного читання» в початкових класах.

Поняття про *виразне читання* (у зіставленні з терміном «художнє читання»). **Напрями роботи** над виразністю: *технічний* (робота над голосом, дикцією диханням, орфоепічною вимовою); *інтонаційний* (робота над компонентами інтонації: мелодикою, інтенсивністю, темпом, паузою, тембром); *смисловий* (система роботи по осмисленню

ідеї твору); *тренувальний* (вправляння дітей у виразному прочитанні твору після аналізу).

Умови роботи над виразністю читання: демонстрування зразка виразного читання твору, детальний аналіз художнього твору до виразного читання, робота над мовою твору, опора на відтворювальну уяву учнів, обговорення в класі варіантів прочитання аналізованого твору, створення ситуації, коли в учнів з'являється бажання прочитати твір, щоб передати своє ставлення до зображуваного, викликати певні почуття у слухача, вплинути на його уяву, почуття, розум.

Етапи підготовки до виразного читання: 1) осмислення ідейно-тематичної основи твору, його образів у єдності з художніми засобами; 2) складання партитури читання тексту; 3) вправляння у читанні.

Усвідомлення читання. Рівні усвідомлення читання. Види і прийоми роботи, спрямовані на підготовку до сприйняття тексту, усвідомлення форми і змісту твору, формування власного ставлення до прочитаного.

Удосконалення розуміння прочитаного (розуміння слова, речення, цілого тексту), вияв ступеня сформованості навички розуміння прочитаного. Завдання, типи вправ для роботи над словом, реченням, текстом.

Тема 3.3. Методика роботи над художнім твором у 1-4 класах

Наукові засади аналізу художнього твору (літературознавчі, психологічні, методичні положення).

Основні етапи процесу роботи над художнім твором (перший етап – підготовча робота, первинний синтез; другий етап – аналіз; третій етап – вторинний синтез); їх завдання, зміст роботи.

Методична реалізація змістових ліній. Смісловий і структурний аналіз тексту. Поетапне розуміння тексту молодшими школярами: *I етап* – орієнтування, у фактичному змісті тексту і виявлення емоційного сприйняття прочитаного; *II етап* – читання-аналіз; *III етап* – поглиблений змістовий аналіз тексту, метою якого є досягнення розуміння істотних, зв'язків, відношень, головних ознак тощо (об'єктом такого аналізу можуть бути розвиток дії, сюжету, мотиви поведінки героїв, істотні риси їхнього характеру, мова, композиція твору тощо); *IV етап* – діалогічна взаємодія читача з текстом, узагальнення прочитаного.

Мовленнєвий розвиток учнів на уроках читання. Напрями системи мовленнєвого розвитку молодших школярів: 1) наявність у підручниках орієнтирів, які передбачають виконання учнями завдань на розвиток мовлення; 2) забезпечення мотиваційно-емоційної складової формування у дітей бажання та інтересу до вивчення рідної мови, її збагачення та правильного використання; 3) робота над наголошуванням і вимовою слів; 4) збагачення словника учнів; 5) опрацювання образних засобів художніх творів; 6) пріоритетність розвитку зв'язного мовлення.

Літературний розвиток учнів. Засвоєння літературознавчих понять. Напрями системи літературного розвитку учнів: 1) досягнення жанрової різноманітності кола читання у кожному підручнику з виділенням пріоритетів певних жанрів; 2) достатня частотність у підручниках творів одного автора, що сприяє виявленню взаємозв'язку між автором і темою його творчості; 3) лінійно-концентричний принцип ознайомлення з відомостями про життя і творчість поетів і прозаїків протягом початкового навчання; 4) засвоєння учнями на практичному рівні істотних ознак, які характеризують жанри; 5) ознайомлення з літературними термінами на рівні розпізнавання значення і називання істотних ознак.

Розвиток творчої діяльності учнів на основі прочитаного. Напрями формування у молодших школярів літературних творчих здібностей: 1) визначення у програмах для кожного класу конкретних цілей щодо формування в учнів різних елементів творчого розвитку; 2) відбір текстів, які сприяють цілеспрямованому формуванню творчих здібностей; 3) введення у зміст уроків творчих завдань, які стимулюють розвиток різних елементів літературно-творчих здібностей; 4) прогнозування можливого розвитку подій, змісту твору на основі заголовка, ілюстрації, читання першого і заключного абзаців тексту; 5) інтегрування різних видів мистецтва для створення нових образів, думок на основі прочитаного; 6) мотивація до творчості через таку атмосферу спілкування на уроках, яка заохочує учнів придумувати щось своє, фантазувати; широке застосування ігрових прийомів.

Методи, прийоми роботи, види завдань і вправ.

Перевірка, оцінка знань, умінь і навичок читання.

Тема 3.4. Особливості роботи над творами різних родів і жанрів

Роди літературних жанрів (епос, лірика, драма). **Особливості роботи** над творами різних жанрово-родових форм. Методика роботи над *епічними творами*: оповідання, епічні вірші, казки, байки, легенди, міфи, повісті, повісті-казки.

Методика роботи над *ліричними творами*: пейзажна лірика, сюжетна лірика, вірші-роздуми. Методика заучування творів напам'ять. Значення і завдання вивчення творів напам'ять. Підготовка тексту для заучування. Індивідуальна робота з учнями в процесі вивчення твору напам'ять.

Методика роботи над *драматичними творами* в початкових класах: дитячі п'єси, драматичні казки.

Робота над творами малих фольклорних жанрів: чистомовки, скоромовки, лічилки, мирилки, загадки, прислів'я, жарти, веселинки, потішки тощо. Специфіка опрацювання науково-популярних творів.

Етапи роботи над творами різних жанрів на уроках читання: 1) мотиваційна і змістова підготовка до сприймання нового твору;

2) первинне ознайомлення учнів з текстом твору і первинний аналіз;

3) аналітичне читання (смісловий, структурний і художній аналіз тексту), що має практичну спрямованість і здійснюється на основі багаторазового перечитування тексту;

4) висновок-узагальнення з прочитаного;

5) удосконалення якостей читацької навички;

6) виконання творчих завдань.

Змістовий модуль 4

Панорама уроків класного літературного читання.

Формування читацької компетенції молодших школярів на уроках позакласного літературного читання

Тема 4.1. Уроки класного літературного читання

Цілі уроків класного літературного читання (навчальні, виховні, розвивальні). Зміст, структура, методичні засоби уроків літературного читання. Мотиваційне забезпечення уроків літературного читання.

Типологія уроків класного літературного читання. Багатоваріантність побудови уроків літературного читання: уроки вивчення творів одного жанру; уроки-сходинки до монографічного вивчення творчості письменника: уроки-інсценізації (або уроки з

елементами інсценізації); уроки з ігровим сюжетом; уроки-мандрівки, уроки-подорожі; уроки-роздуми; уроки-діалоги; уроки розвитку літературних творчих здібностей учнів; інтегровані уроки та уроки з блочною інтеграцією змісту різних предметів; узагальнюючі уроки.

Робота з ілюстраціями та аудіовізуальними засобами.

Підготовка вчителя до уроку читання.

Оцінювання навчальних досягнень учнів з читання.

МЕТОДИКА ПОЗАКЛАСНОГО ЛІТЕРАТУРНОГО ЧИТАННЯ

Тема 4.2. Теоретичні засади методики позакласного літературного читання

Позакласне читання – складова курсу «Читання». Мета і завдання позакласного читання. Роль і значення позакласного читання в підготовці школярів-читачів. Зв'язок позакласного читання з класним читанням.

Аналіз структурних компонентів програми: робота над дитячою книжкою. Позакласне читання. Характеристика навчального матеріалу для занять з дитячою книжкою і уроків позакласного читання: властивості книги; типи і різновиди дитячих книг; основні вимоги до вибору дитячих книг.

Поняття про самостійне і несамостійне дитяче читання. Молодший школяр як читач (його вікові особливості, інтереси, можливості). Читацька самостійність як якість особистості. Тип правильної читацької діяльності. Основний метод формування учнів-читачів. Роль дорослого у формуванні дитини-читача.

Тема 4.3. Формування читацької самостійності молодших школярів

Етапи навчання учнів-читачів: підготовчий (1 клас), *початковий* (2 клас), *основний* (3,4 класи). Особливості кожного етапу (завдання, методика роботи та організація навчальної діяльності учнів, вимоги до навчального матеріалу, види бібліотечно-бібліографічної допомоги, організація читацького куточка тощо).

Типи основних структур занять і уроків, методика їх проведення. Підготовка вчителя до уроків позакласного читання.

Індивідуальний підхід до формування читацької самостійності школярів. Оцінювання читацьких умінь учнів.

III. МЕТОДИКА ВИВЧЕННЯ МОВНОЇ ТЕОРІЇ

Змістовий модуль 5

Методика навчання елементів синтаксису, лексики та морфеміки в початкових класах

Тема 5.1. Теоретико-методичні засади методики навчання молодших школярів української мови

Наукові засади методики навчання молодших школярів української мови (лінгвістичні, психолого-педагогічні).

Значення і завдання початкового курсу української мови. Виховні і розвивальні можливості предмета. Практична спрямованість курсу.

Аналіз програми і підручників «Українська мова» для початкової школи. Зміст і структура програми. Відповідність між вимогами програми, змістом навчання і матеріалом підручника. Роль підручника, його функції. Структура (компоненти)

підручника з мови, вимоги до підручника. Вимоги до текстів у підручнику. Типи підручників і посібників. Види робіт для учнів за підручником.

Методи вивчення мови у початкових класах: мовний аналіз як метод; метод конструювання; наочні методи; метод розповіді (повідомлення) вчителя; евристичні (пошукові) методи; гра як метод; комунікативні методи. Програмоване навчання і застосування комп'ютера.

Сучасні вимоги до уроку мови. Типи і структура уроків української мови. Планування уроків, підготовка до них і методика проведення.

Особливості уроку української мови в умовах класу-комплекту.

Тема 5.2. Методика формування лінгвістичних понять

Методичні засади формування мовознавчих понять. Обсяг лексичних і граматичних знань молодших школярів. Принцип розташування матеріалу з лексики і граматики за роками навчання. Сутність граматичних і морфемних понять. Труднощі їх засвоєння учнями початкових класів. Процес формування (4 етапи) граматичних і морфемних понять. Методичні умови забезпечення ефективного засвоєння понять. Граматичні і словотворчі вправи.

Тема 5.3. Методика формування в учнів початкових класів уявлень про текст

Практичне ознайомлення молодших школярів з поняттям текст, його характерними ознаками. Прийоми розвитку в учнів умінь визначати тему, мету тексту, добирати заголовок, виділяти абзаци в тексті, складати план, знаходити структурні частини тексту, розрізняти, виявляти засоби зв'язності.

Ознайомлення молодших школярів із типами текстів (розповідь, опис, міркування).

Стилістична диференціація в розвитку зв'язного мовлення.

Тема 5.4. Методика опрацювання словосполучення, речення та пунктуації

Роль і завдання вивчення елементів синтаксису в початкових класах, напрями роботи. Формування поняття про речення і його типи за метою висловлювання (питальне, розповідне, спонукальне) та інтонацією (неокличні, окличні).

Методика розкриття понять «основа речення», «головні (підмет, присудок) і другорядні члени речення»; поетапне засвоєння цих понять. Формування в учнів умінь з'ясовувати смислові і граматичні відношення між словами речення, порядок встановлення зв'язків між членами речення, способи зображення цих зв'язків на графічних моделях. Два підходи до роботи над словосполученням, вправи зі словосполученнями.

Вивчення однорідних членів речення: три варіанти підходу до цього явища (логічний, структурно-синтаксичний, інтонаційний). Практичне ознайомлення учнів зі складним реченням. Поєднання частин складного речення за допомогою сполучників чи сполучних слів без уживання термінів.

Ознайомлення молодших школярів із пунктуацією. Значення вивчення елементів пунктуації. Етапи навчання пунктуації. Формування в учнів пунктуаційних навичок у поєднанні із виразністю мовлення.

Види вправ із синтаксису і пунктуації (аналітичні, синтетичні; вправи за зразком, конструктивні, творчі).

Тема 5.5. Робота над засвоєнням лексичного значення слова

Способи тлумачення лексичного значення слова.

Робота над словами з прямим і переносним значенням, багатозначними словами, найпоширенішими омонімами (омофони, омоформи, омографи – без уживання термінів). Робота над синонімами і антонімами. Робота з фразеологічними одиницями.

Види словниково-стилістичних вправ, методика їх проведення.

Методика ознайомлення учнів з походженням різних груп лексики. Види етимологічних вправ, їх дидактичне спрямування і методика проведення.

Тема 5.6. Навчання морфемної будови слова

Значення вивчення теми «Будова слова». Система вивчення морфемної будови слова. Зміст і методика роботи на кожному з етапів системи. Особливості вивчення основи слова і закінчення, кореня, префікса, суфікса.

Ознайомлення з роллю морфем у вираженні лексичного, граматичного значень слова. Пропедевтичне вивчення елементів словотвору. Робота над будовою слова у процесі вивчення частин мови.

Види вправ, методика їх проведення. Морфемний розбір слів (повний і частковий).

Запобігання типовим учнівським помилкам у морфемному аналізі слів.

Змістовий модуль 6

Методика навчання морфології, фонетики і графіки та правопису в початкових класах

Тема 6.1. Методика вивчення частин мови

Лінгвістичні засади методики вивчення частин мови, послідовність опрацювання частин мови молодшими школярами. Значення і завдання вивчення морфологічного матеріалу в початкових класах.

Система опрацювання основних частин мови (іменника, прикметника, дієслова); зміст і послідовність роботи по класах, формування загального поняття про виучувану частину мови, методика вивчення граматичних категорій (роду, числа, відмінка тощо), вимова і написання відмінкових закінчень іменників, прикметників, особових закінчень дієслів.

Методика вивчення займенника, прислівника числівника. Методика роботи над прийменниками, сполучниками.

Види вправ. Морфологічний розбір, методика проведення повного і часткового морфологічного розбору (усного і письмового).

Тема 6.2. Навчання основ фонетики і графіки

Роль і завдання вивчення елементів фонетики і графіки. Вивчення фонетики у зв'язку з орфоєпією, графікою.

Процес навчання: зміст і послідовність роботи по класах, ознайомлення з особливостями звуків і букв (голосні звуки і позначення їх буквами на письмі; м'які і тверді приголосні звуки, позначення м'якості приголосних на письмі буквами *і, я, ю, є* та знаком м'якшення; дзвінки і глухі приголосні, їх позначення на письмі); ознайомлення зі складом і наголосом (поділ слова на склади, перенос слів, наголошений і ненаголошений склад; напрями роботи над наголосом: засвоєння нормативного наголосу у вживаних словах, формування вмінь і навичок визначати наголос у словах; робота над усвідомленням смислорозрізнявальної ролі словесного наголосу).

Робота над усвідомленням учнями взаємозв'язку знань з фонетики, графіки, орфоєпії, орфографії.

Методи та прийоми роботи, види вправ з фонетики. Звуковий і звукобуквений аналізи, методика їх проведення. Робота над усвідомленням розташовувати слова в алфавітному порядку.

Структура і методика уроку на вивчення фонетичного матеріалу.

Труднощі у засвоєнні елементів фонетики і графіки. Недоліки в знаннях і вміннях молодших школярів, причини виникнення, шляхи усунення.

Тема 6.3. Методика навчання орфографії

Значення оволодіння орфографією. З історії навчання правопису – граматичний та антиграматичний напрями.

Принципи української орфографії: морфологічний, фонетичний, історичний (традиційний). Залежність методики пояснення від лінгвістичної природи написань.

Формування орфографічних дій і навичок. Уявлення про орфограму. Орфографічні правила (одноваріантні, двоваріантні, правила-рекомендації). Орфографічна дія, орфографічна навичка. Орфографічна пильність. Мотивація орфографічної роботи. Ступені формування умінь з орфографії. Умови формування орфографічних навичок. Робота з орфографічним словником.

Методи і прийоми навчання орфографії. Вибір методів. Мовний аналіз і синтез. Імітаційні методи. Метод розв'язання граматико-орфографічних задач.

Методика вивчення окремих тем з орфографії: вимова і правопис слів з ненаголошеним [e], [u] в коренях; вимова і правопис слів з дзвінкими і глухими приголосними звуками; правопис префіксів; правопис слів з апострофом.

Орфографічні вправи: систематичність і послідовність вправ, різновиди вправ. Роль списування у формуванні правописних навичок. Види списування. Прийоми навчання грамотного списування слів, речень, текстів. Види завдань на списування. Значення диктантів у формуванні в учнів навичок правопису. Види навчальних диктантів у формуванні в учнів навичок правопису. Види навчальних диктантів, методика їх підготовки і проведення. Контрольний диктант: методика підготовки учнів і вчителя до диктанту, проведення контрольного диктанту. Норми оцінювання результатів списування, диктанту. Аналіз виконаних робіт, методика опрацювання типових і індивідуальних помилок. Використання орфографічного словника у роботі над помилками.

Вивчення учнівських помилок. Класифікація орфографічних помилок. Причини виникнення помилок, виправлення і запобігання орфографічним помилкам. Індивідуальний підхід до учнів у навчанні орфографії.

Тема 6.4. Мовний режим у школі. Оцінювання навчальних досягнень учнів з української мови

Вимоги до усного і писемного мовлення учнів; до порядку ведення учнівських зошитів і оформлення письмових робіт з мови; до перевірки письмових робіт.

Критерії оцінювання навчальних досягнень учнів з української мови. Об'єкти оцінювання: знання про мову і мовлення, мовні вміння і навички; мовленнєві вміння і навички; орфографічні і пунктуаційні навички; графічні навички письма, техніка письма, оформлення письмових робіт.

Тема 6.5. Позаурочна робота з рідної мови

Завдання і принципи позаурочної роботи. Методи роботи вчителя і учнів. Форми і види позаурочної роботи. Мовні ігри. Гурткова робота. Робота із сім'ями учнів з проблем культури мовлення і культури спілкування.

ІV. МЕТОДИКА РОЗВИТКУ УСНОГО ТА ПИСЕМНОГО ЗВ'ЯЗНОГО МОВЛЕННЯ

Змістовий модуль 7

Теоретичні аспекти проблеми формування в учнів початкових класів зв'язного мовлення. Аудіювання і говоріння (діалог) – види усного мовлення

Тема 7.1. Наукові основи методики розвитку мовлення молодших школярів

Поняття про мовлення. Періоди мовленнєвого розвитку людини. Фактори розвитку мовлення.

Види мовлення. Внутрішнє і зовнішнє мовлення. Усне (аудіювання і говоріння) і писемне (читання і письмо) мовлення. Діалог і монолог.

Мовлення і мислення, їх взаємозв'язок. Висловлювання. Процес породження зв'язного висловлювання (чотири фази).

Текст як лінгвістичне поняття. Характерні ознаки тексту. Структура (будова) тексту. Засоби міжфразового зв'язку. Типи текстів.

Стилі мовлення і методика їх формування. Критерії культури мовлення і спілкування. Поняття про мовний етикет.

Структура і зміст програми з розвитку мовлення учнів. Аналіз програми з розвитку мовлення учнів початкових класів. Аналіз діючих підручників «Українська мова» щодо вимог програми з мовленнєвого розвитку учнів та його реалізації в навчальному процесі. Методи розвитку мовлення учнів. З історії методів розвитку учнів у початковій школі. Імітаційні методи. Комунікативні методи, їх вимоги. Метод конструювання. Прийоми, типи завдань.

Тема 7.2. Рівні роботи з розвитку мовлення: вимовний, лексичний, граматичний, текстовий

Робота з розвитку мовлення учнів на вимовному рівні

Розвиток дихання. Значення дихання для процесу мовлення (читання), необхідність його розвитку. Дихання фізіологічне і мовленнєве. Завдання розвитку мовленнєвого дихання. Вправи на вироблення умінь керувати роботою дихального апарату. Вправи на кероване дихання в процесі мовлення.

Розвиток дикції. Причини неточної роботи артикуляційного апарату. Напрями роботи з розвитку дикції: 1) проведення артикуляційної гімнастики; 2) організація вправ для відпрацювання артикуляції голосних і приголосних звуків.

Розвиток орфоепічних умінь. Причини порушення норм літературної вимови. Завдання вчителя початкових класів з розвитку в учнів орфоепічних норм. Спеціальні вправи на вимову.

Розвиток голосу. Необхідність застосування вправ на розвиток голосу. Дотримання правил гігієни голосу. Вправи на розвиток голосу: зміну голосу (підвищення, пониження), сили звучання, на розуміння і відтворення монотонності, на пришвидшення і сповільнення вимови, на розширення діапазону (об'єму голосу). Формування в учнів поняття про голос, його характеристику, основних голосових умінь. Формування в учнів культури користування голосом у різних ситуаціях.

Розвиток виразності мовлення. Формування в учнів початкових класів уявлень про основні засоби логічної та емоційної виразності. Формування умінь користуватися такими мовними засобами, як: *пауза, логічний наголос, мелодика, темп*, а також

позамовними засобами (*поза, жест, міміка*). Умови забезпечення ефективності роботи над виразністю. Методи і прийоми роботи.

Лексичний рівень роботи з розвитку мовлення

Лексикологія як лінгводидактична основа методики словникової роботи. Значення і завдання роботи над збагаченням, уточненням і активізацією словникового запасу, усунення нелітературних слів, лексичних елементів інших мов, сусідніх з українською. Джерела поповнення словника молодших школярів. Основні напрями роботи з уточнення, збагачення словника учнів.

Словниково-логічні, лексико-граматичні вправи. Види вправ, методика організації їх проведення.

Активізація словника. Методика організації та проведення занять, спрямованих на активізацію словника учнів. Форми активізації словника: утворення словосполучень; утворення речень; переказ прочитаного з використанням важливої лексики, найуживаніших доступних молодшим школярам фразеологічних одиниць; побудова зв'язних висловлювань різних типів з використанням опорних слів.

Виправлення і запобігання лексичним помилкам у мовленні школярів.

Методика роботи над словосполученням і реченням

Словосполучення і розвиток мовлення. Розвиток чуття мови, удосконалення культури мовлення на основі усвідомлення сполучуваності слів у мовленні. Розвиток уміння виділяти словосполучення у реченні; постановка запитань від головного слова до залежного. Поєднання граматико-орфографічної роботи з розвитком мовлення учнів у процесі роботи над словосполученням.

Види мовленнєвих вправ зі словосполученням (на розвиток уміння виділяти, будувати, використовувати словосполучення), методика їх проведення. Виправлення і запобігання помилкам у побудові словосполучень.

Речення як мовленнєва одиниця. Завдання роботи над реченням. Удосконалення мовлення учнів на основі граматичних знань про речення. Розвиток умінь правильно будувати різноманітні речення залежно від ситуації спілкування, мети висловлювання. Практичне ознайомлення учнів з використанням різних форм звертання, лексики, за допомогою якої виражають прохання, вдячність, вибачення, застереження тощо. Робота над реченням як окремим етапом підготовки до побудови діалогу. Вправи на побудову діалогів.

Тренування учнів у побудові речень з однорідними членами, у побудові і вживанні в мовленні складних речень зі сполучниками.

Формування в учнів умінь ставити запитання за змістом опрацьованого тексту.

Робота над реченням у процесі побудови зв'язного висловлювання та в ході його удосконалення, доопрацювання.

Види вправ з реченнями. Класифікація вправ: 1) залежно від переваги аналізу чи синтезу (аналітичні, синтетичні); 2) залежно від ступеня самостійності і пізнавальної активності учнів (вправи за зразком, конструктивні, творчі). Методика їх проведення.

Типові помилки у побудові речень. Шляхи виправлення і запобігання помилкам у побудові речень.

Робота з розвитку мовлення на текстовому рівні

Завдання і зміст роботи з розвитку монологічного мовлення. Формування в учнів уявлень про монологічне мовлення.

Види шкільних текстових вправ: переказ, виступ, розповідь, відгук, твір тощо. Класифікація вправ.

Характерні ознаки системи розвитку мовлення.

Конкретні вміння учнів у побудові зв'язних висловлювань: уміння, пов'язані з темою; уміння підпорядкувати висловлювання певній ідеї; вміння збирати, систематизувати матеріал; розташовувати матеріал, дотримуючись складеного плану; уміння використовувати мовні засоби; уміння будувати (творити) текст, удосконалювати його.

Тема 7.3. Формування в учнів початкових класів аудіативних умінь і навичок на уроках української мови

Поняття аудіювання в реальній комунікації. Значення аудіювання як виду мовленнєвої діяльності. Програмні вимоги до формування в учнів початкових класів аудіативних умінь. Методика організації процесу аудіювання тексту на уроці. Вправи для розвитку аудіативних умінь і навичок для учнів початкових класів.

Компетентнісний підхід до перевірки усних видів мовленнєвої діяльності молодших школярів. Критерії оцінювання аудіативних умінь молодших школярів.

Тема 7.4. Робота з розвитку діалогічного мовлення молодших школярів на уроках української мови

Мовленнєва діяльність як основа розвитку особистості. Особливості діалогу як форми усного мовлення. Програмні вимоги до формування в учнів початкових класів діалогічного мовлення.

Особливості методики навчання діалогічного мовлення на уроці української мови. Підготовчі вправи для розвитку діалогічного мовлення. Формування мовленнєвого етикету під час роботи над діалогічним висловлюванням.

Критерії оцінювання рівня сформованості діалогічного мовлення в учнів початкових класів.

Змістовий модуль 8

Формування монологічного мовлення в учнів початкових класів на уроках української мови

Тема 8.1. Перекази

Значення і завдання переказів, вимоги до усних і письмових переказів. Класифікація переказів (за дидактичною метою, за типом мовлення, за сприйняттям вихідного тексту, за докладністю передачі змісту, за способом виконання, за ступенем знайомства з вихідним текстом, за місцем виконання). Прийоми підготовки до усного і письмового переказу. Робота над планом тексту для переказування. Методика проведення детального, вибіркового, стислого переказів. Специфіка творчих переказів. Шляхи підвищення самостійності і творчої активності учнів у роботі над переказами текстів різних типів.

Методика роботи над виправленням помилок.

Критерії і норми оцінювання учнівських переказів.

Тема 8.2. Твори

Місце творів у системі розвитку мовлення. Програмні вимоги до усних і письмових зв'язних висловлювань. Види усних і письмових творів (класифікація за джерелом добору матеріалу, за стилем мовлення, за ступенем участі учнів у складанні тексту, за метою висловлювання, за типом висловлювання, за обсягом, за місцем виконання, за способом виконання).

Основні етапи роботи над учнівським твором. Робота над планом твору. Добір заголовка. Аналіз і вдосконалення учнівських творів. Специфіка підготовки і

проведення окремих видів творів (за уявою; на основі досвіду і спостережень учнів; на основі опосередкованого досвіду; на основі використання матеріалів різних джерел).

Мовленнєві помилки учнів. Типи помилок, причини мовленнєвих помилок. Методика роботи над морфологічними, синтаксичними, стилістичними помилками. Немовні помилки (логічні, композиційні). Прийоми запобігання помилкам у творах учнів. Методика роботи над виправленням помилок.

Критерії і норми оцінювання учнівських творів.

4. Структура навчальної дисципліни

Денна форма навчання

(термін навчання 4 р. на базі повної загальної середньої освіти)

№ п/п	Семестри	Назви теоретичних блоків Розділи курсу	Кількість модулів	Кількість годин							
				Всього	Аудиторних	Лекції	Практичні	Лабораторні	Форми контролю	Самостійна робота	
										Поточна (підготовка до ауд.занять)	Підсумкова (підготовка до склад. модулів)
1	III	ВСТУП. МЕТОДИКА НАВЧАННЯ ГРАМОТИ	1	60	30	10	18	2		30	
2	IV	МЕТОДИКА ВИВЧЕННЯ МОВНОЇ ТЕОРІЇ	1	60	30	10	18	2	За-лік	30	
3	V	МЕТОДИКА ВИВЧЕННЯ МОВНОЇ ТЕОРІЇ	1	60	32	12	18	2		28	
4	VI	МЕТОДИКА РОЗВИТКУ УСНОГО ТА ПИСЕМНОГО ЗВ'ЯЗНОГО МОВЛЕННЯ	1	58	26	8	14	4	Екз.	32	
		Всього	4	238	118	40	68	10		120	
1	VI	МЕТОДИКА ЛІТЕРАТУРНОГО ЧИТАННЯ	1	60	32	12	20	-	-	28	

Денна форма

(термін навчання 2 р. на базі молодшого спеціаліста)

№ п/п	Семестри	Назви теоретичних блоків Розділи курсу	Кількість модулів	Кількість годин							
				Всього	Аудиторних	Лекції	Практичні	Лабораторні	Форми контролю	Самостійна робота	
										Поточна (підготовка до ауд.занять)	Підсумкова (підготовка до склад.модулів)
1	I	ВСТУП. МЕТОДИКА НАВЧАННЯ ГРАМОТИ. МЕТОДИКА ЛІТЕРАТУРНОГО ЧИТАННЯ. МЕТОДИКА ВИВЧЕННЯ МОВНОЇ ТЕОРІЇ. МЕТОДИКА РОЗВИТКУ УСНОГО ТА ПИСЕМНОГО ЗВ'ЯЗНОГО МОВЛЕННЯ	3	90	51	28	20	3	Екз. Ісем.	39	
Всього			3	90	51	28	16	3	Екз.	39	

Денна форма навчання

(термін навчання 4 р. на базі повної загальної середньої освіти)

п/п	Назва модулів і тем	Кількість годин							Самост.робота
		Всього	Аудиторні години						
			Всього ауд.	Лекції	Практичні	Семінарські	Лабораторні		
Модуль I. ВСТУП. МЕТОДИКА НАВЧАННЯ ГРАМОТИ									
<i>Змістовий модуль 1</i>									
Лінгводидактичні основи навчання української мови у початковій школі. Методика навчання грамоти: добукварний період									
1	Тема 1.1. Методика навчання української мови як педагогічна наука	6	2	1	1	-	-	4	
2	Тема 1.2. Наукові основи методики навчання грамоти	4	-	-	-	-	-	4	
3	Тема 1.3. Методи навчання грамоти	6	2	1	1	-	-	4	
4	Тема 1.4. Добукварний період	10	6	2	4	-	-	4	

	навчання грамоти								
	Модульна контрольна робота	8	-	-	2	-	-		6
Змістовий модуль 2									
Методика навчання грамоти: букварний та післябукварний період									
5	Тема 2.1. Букварний період	14	12	4	6	-	2		2
6	Тема 2.2. Післябукварний період	4	4	2	2	-	-		-
	Модульна контрольна робота	8	2	-	2	-	-		6
	Всього годин за I модуль:	60	30	10	18	-	2		30
Модуль II. МЕТОДИКА ВИВЧЕННЯ МОВНОЇ ТЕОРІЇ									
Змістовий модуль 3									
Методика навчання елементів синтаксису, лексики та морфеміки в початкових класах									
7	Тема 3.1. Теоретико-методичні засади методики навчання молодших школярів української мови	5	3	1	2	-	-		2
8	Тема 3.2. Методика формування лінгвістичних понять	5	3	1	2	-	-		2
9	Тема 3.3. Методика формування в учнів початкових класів уявлень про текст	6	6	2	2	-	2		-
10	Тема 3.4. Методика опрацювання словосполучення, речення та пунктуації	7	4	2	2	-	-		3
	Модульна контрольна робота	8	-	-	2	-	-		6
Змістовий модуль 4									
11	Тема 4.1. Робота над засвоєнням лексичного значення слова	9	6	2	4	-	-		3
12	Тема 4.2. Навчання морфемної будови слова	4	4	2	2	-	-		-
	Модульна контрольна робота	8	-	-	2	-	-		6
	ЗАЛІК	8							8
	Всього годин за II модуль:	60	30	10	18	-	2		30
Модуль III. МЕТОДИКА ВИВЧЕННЯ МОВНОЇ ТЕОРІЇ (продовження)									
Змістовий модуль 5									
Методика навчання морфології, фонетики і графіки та правопису в початкових класах									
13	Тема 5.1. Методика вивчення частин мови	18	14	6	6	-	2	-	4
	Модульна контрольна робота	6	2	-	2	-	-	-	4
14	Тема 5.2. Навчання основ фонетики і графіки	8	4	2	2	-	-	-	4

15	Тема 5.3. Методика навчання орфографії	8	8	4	4	-	-	-	-
16	Тема 5.4. Мовний режим у школі. Оцінювання навчальних досягнень учнів з української мови	4	-	-	-	-	-	-	4
17	Тема 5.5. Позаурочна робота з рідної мови	6	2	-	2	-	-	-	4
	Модульна контрольна робота (тести за розділом)	10	2	-	2	-	-	-	8
	Всього годин за III модуль:	60	32	12	18	-	2	-	28
	Модуль IV. МЕТОДИКА РОЗВИТКУ УСНОГО ТА ПИСЕМНОГО ЗВ'ЯЗНОГО МОВЛЕННЯ								
	<i>Змістовий модуль 6</i>								
	Теоретичні аспекти проблеми формування в учнів початкових класів зв'язного мовлення. Аудіювання і говоріння (діалог) – види усного мовлення								
18	Тема 6.1. Наукові основи методики розвитку мовлення молодших школярів	2	-	-	-	-	-	-	2
19	Тема 6.2. Рівні роботи з розвитку мовлення: вимовний, лексичний, граматичний, текстовий	2	-	-	-	-	-	-	2
20	Тема 6.3. Формування в учнів початкових класів аудіативних умінь і навичок на уроках української мови	7	5	2	2	-	1	-	2
21	Тема 6.4. Робота з розвитку діалогічного мовлення молодших школярів на уроках української мови	9	5	2	2	-	1	-	4
	Модульна контрольна робота	6	2	-	2	-	-	-	4
	<i>Змістовий модуль 7</i>								
	Формування монологічного мовлення в учнів початкових класів на уроках української мови								
22	Тема 7.1. Перекази	7	5	2	2	-	1	-	2
23	Тема 7.2. Твори	9	7	2	4	-	1	-	2
	Модульна контрольна робота	6	2	-	2	-	-	-	4
	ЕКЗАМЕН	10	-	-	-	-	-	-	10
	Всього годин за IV модуль:	58	26	8	14	-	4	-	32
	ВСЬОГО:	238	118	40	68	-	10	-	120

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 240 годин / вісім кредитів ECTS.

Денна форма навчання
(термін навчання 2 р. на базі молодшого спеціаліста)

п/п	Назва модулів і тем	Кількість годин							Самост. робота
		Всього	Аудиторні години						
			Всього ауд.	Лекції	Практичні	Семінарські	Лабораторні	Індивідуальні	
		90	51	28	20		3		39
ВСТУП. МЕТОДИКА НАВЧАННЯ ГРАМОТИ. МЕТОДИКА ЛІТЕРАТУРНОГО ЧИТАННЯ									
<i>Змістовий модуль 1</i>									
Лінгводидактичні основи навчання української мови у початковій школі. Методика навчання грамоти: добукварний період									
1	Тема 1.1. Методика навчання української мови як педагогічна наука	2	-	-	-	-	-	-	2
2	Тема 1.2. Наукові основи методики навчання грамоти	2	-	-	-	-	-	-	2
3	Тема 1.3. Методи навчання грамоти	2	-	-	-	-	-	-	2
4	Тема 1.4. Добукварний період навчання грамоти	6	4	2	2	-	-	-	2
Методика навчання грамоти: букварний та післябукварний період									
5	Тема 1.5. Букварний період	10	7	4	2	-	1	-	3
6	Тема 1.6. Післябукварний період	6	4	2	2	-	-	-	2
Разом:		28	15	8	6		1		13
<i>Змістовий модуль 2</i>									
Формування читацької компетенції молодших школярів на уроках класного літературного читання									
7	Тема 2.1. Теоретико-методичні основи читання	2	1	1	-	-	-	-	1
8	Тема 2.2. Формування і розвиток навички читання	2	1	1	-	-	-	-	1
9	Тема 2.3. Методика роботи над художнім твором у початкових класах	4	3	1	2	-	-	-	1
10	Тема 2.4. Особливості роботи над творами різних родів і жанрів	5	4	2	2	-	-	-	1
Панорама уроків класного літературного читання. Формування читацької компетенції молодших школярів на уроках позакласного літературного читання									
11	Тема 2.5. Уроки класного літературного читання	4	3	1	1	-	1	-	1
12	Тема 2.6. Теоретичні засади методики позакласного літературного читання	4	2	1	1	-	-	-	2
13	Тема 2.7. Формування читацької	3	1	1	-	-	-	-	2

	самостійності молодших школярів								
	Модульна контрольна робота	2	-	-	-	-	-	-	2
	Разом:	26	15	8	6	-	1	-	11
МЕТОДИКА ВИВЧЕННЯ МОВНОЇ ТЕОРІЇ. МЕТОДИКА РОЗВИТКУ УСНОГО ТА ПИСЕМНОГО ЗВ'ЯЗНОГО МОВЛЕННЯ									
<i>Змістовий модуль 3</i>									
Методика навчання елементів синтаксису, лексики та морфеміки в початкових класах									
14	Тема 3.1. Теоретико-методичні засади методики навчання молодших школярів української мови	-	-	-	-	-	-	-	-
15	Тема 3.2. Методика формування лінгвістичних понять	2	1	1	-	-	-	-	1
16	Тема 3.3. Методика формування в учнів початкових класів уявлень про текст	3	2	1	1	-	-	-	1
17	Тема 3.4. Методика опрацювання словосполучення, речення та пунктуації	2	2	1	1	-	-	-	-
18	Тема 3.5. Робота над засвоєнням лексичного значення слова	3	2	1	1	-	-	-	1
19	Тема 3.6. Навчання морфемної будови слова	3	2	1	1	-	-	-	1
Методика навчання морфології, фонетики і графіки та правопису в початкових класах									
20	Тема 6.1. Методика вивчення частин мови	4	4	2	1	-	1	-	-
21	Тема 6.2. Навчання основ фонетики і графіки	1	-	-	-	-	-	-	1
22	Тема 6.3. Методика навчання орфографії	2	2	1	1	-	-	-	-
23	Тема 6.4. Мовний режим у школі. Оцінювання навчальних досягнень учнів з української мови	-	-	-	-	-	-	-	-
24	Тема 6.5. Позаурочна робота з рідної мови	1	-	-	-	-	-	-	1
Теоретичні аспекти проблеми формування в учнів початкових класів зв'язного мовлення. Аудіювання і говоріння (діалог) – види усного мовлення									
25	Тема 7.1. Наукові основи методики розвитку мовлення молодших школярів	1	-	-	-	-	-	-	1
26	Тема 7.2. Рівні роботи з розвитку мовлення: вимовний, лексичний, граматичний, текстовий	1	-	-	-	-	-	-	1
27	Тема 7.3. Формування в учнів початкових класів аудіативних умінь і	2	2	1	1	-	-	-	-

Заочна форма навчання

№ п/п	Назва модулів і тем	Кількість годин (термін навчання 4 р. на базі повної загальної середньої освіти)						Кількість годин (термін навчання 2 р. на базі молодшого спеціаліста)					
		Всього	Аудиторні години				Самостійна робота	Всього	Аудиторні години				Самостійна робота
			Всього ауд.	Лекції	Семінарські	Лабораторні			Всього ауд.	Лекції	Семінарські	Лабораторні	
Модуль I. ВСТУП. МЕТОДИКА НАВЧАННЯ ГРАМОТИ													
<i>Змістовий модуль 1</i> Лінгводидактичні основи навчання української мови у початковій школі. Методика навчання грамоти: добукварний період													
1	Тема 1.1. Методика навчання української мови як педагогічна наука	12	2	2	-	-	10	2	2	2	-	-	-
2	Тема 1.2. Наукові основи методики навчання грамоти	5	-	-	-	-	5	5	-	-	-	-	5
3	Тема 1.3. Методи навчання грамоти	5	-	-	-	-	5	5	-	-	-	-	5
4	Тема 1.4. Добукварний період навчання грамоти	9	4	2	2	-	5	5	-	-	-	-	5
<i>Змістовий модуль 2</i> Методика навчання грамоти: букварний та післябукварний період													
5	Тема 2.1. Букварний період	14	4	2	2	-	10	2	2	2	-	-	-
6	Тема 2.2. Післябукварний період	5	-	-	-	-	5	5	-	-	-	-	5
	ЗАЛІК	10	-	-	-	-	10	-	-	-	-	-	-
	Всього годин за I модуль:	60	10	6	4	-	50	-	-	-	-	-	-
Модуль II. МЕТОДИКА ЛІТЕРАТУРНОГО ЧИТАННЯ													
<i>Змістовий модуль 3</i> Формування читацької компетенції молодших школярів на уроках класного літературного читання													
7	Тема 3.1. Теоретико-методичні основи читання	7	2	2	-	-	5	5	-	-	-	-	5
8	Тема 3.2. Формування і	10	-	-	-	-	10	5	-	-	-	-	5

	розвиток навички читання												
9	Тема 3.3. Методика роботи над художнім твором у початкових класах	9	4	2	2	-	5	5	2	2	-	-	5
10	Тема 3.4. Особливості роботи над творами різних родів і жанрів	9	4	2	2	-	5	2	2	-	2	-	-
<i>Змістовий модуль 4</i> Панорама уроків класного літературного читання. Формування читацької компетенції молодших школярів на уроках позакласного літературного читання													
11	Тема 4.1. Уроки класного літературного читання	10	-	-	-	-	10	5	-	-	-	-	5
12	Тема 4.2. Теоретичні засади методики позакласного літературного читання	5	-	-	-	-	5	3	-	-	-	-	3
13	Тема 4.3. Формування читацької самостійності молодших школярів	5	-	-	-	-	5	2	-	-	-	-	2
	ЗАЛІК	10	-	-	-	-	10	-	-	-	-	-	-
	Всього годин за II (I) модуль:	65	10	6	4	-	55	53	8	6	2	-	45
Модуль III. МЕТОДИКА ВИВЧЕННЯ МОВНОЇ ТЕОРІЇ													
<i>Змістовий модуль 5</i> Методика навчання елементів синтаксису, лексики та морфеміки в початкових класах													
14	Тема 5.1. Теоретико-методичні засади методики навчання молодших школярів української мови	4	-	-	-	-	4	3	-	-	-	-	3
15	Тема 5.2. Методика формування лінгвістичних понять	4	-	-	-	-	4	2	-	-	-	-	2
16	Тема 5.3. Методика формування в учнів початкових класів уявлень про текст	6	2	1	1	-	4	2	1	1	-	-	1
17	Тема 5.4. Методика опрацювання словосполучення, речення та пунктуації	6	2	1	1	-	4	2	1	1	-	-	1
18	Тема 5.5. Робота над засвоєнням лексичного значення слова	4	-	-	-	-	4	2	-	-	-	-	2
19	Тема 5.6. Навчання морфемної будови слова	6	2	2	-	-	4	3	-	-	-	-	3

Змістовий модуль 6													
Методика навчання морфології, фонетики і графіки та правопису в початкових класах													
20	Тема 6.1. Методика вивчення частин мови	8	4	2	2	-	4	5	4	2	2	-	1
21	Тема 6.2. Навчання основ фонетики і графіки	4	-	-	-	-	4	3	-	-	-	-	3
22	Тема 6.3. Методика навчання орфографії	4	-	-	-	-	4	2	-	-	-	-	2
23	Тема 6.4. Мовний режим у школі. Оцінювання навчальних досягнень учнів з української мови	5	-	-	-	-	5	3	-	-	-	-	3
24	Тема 6.5. Позаурочна робота з рідної мови	4	-	-	-	-	4	2	-	-	-	-	2
ЗАЛІК		10	-	-	-	-	10	-	-	-	-	-	-
Всього годин за III модуль:		65	10	6	4	-	55	-	-	-	-	-	-
Модуль IV. МЕТОДИКА РОЗВИТКУ УСНОГО ТА ПИСЕМНОГО ЗВ'ЯЗНОГО МОВЛЕННЯ													
Змістовий модуль 7													
Теоретичні аспекти проблеми формування в учнів початкових класів зв'язного мовлення. Аудіювання і говоріння (діалог) – види усного мовлення													
25	Тема 7.1. Наукові основи методики розвитку мовлення молодших школярів	5	-	-	-	-	5	2	-	-	-	-	2
26	Тема 7.2. Рівні роботи з розвитку мовлення: вимовний, лексичний, граматичний, текстовий	5	-	-	-	-	5	2	-	-	-	-	2
27	Тема 7.3. Формування в учнів початкових класів аудіативних умінь і навичок на уроках української мови	7	2	1	1	-	5	3	2	1	1	-	1
28	Тема 7.4. Робота з розвитку діалогічного мовлення молодших школярів на уроках української мови	7	2	1	1	-	5	2	-	-	-	-	2
Змістовий модуль 8													
Формування монологічного мовлення в учнів початкових класів на уроках української мови													
29	Тема 8.1. Перекази	8	3	1	2	-	5	2	-	-	-	-	2
30	Тема 8.2. Твори	10	5	1	2	2	5	3	2	1	1	-	1
ЕКЗАМЕН		20	-	-	-	-	20	12	-	-	-	-	12

Всього годин за IV (II) модуль:	62	12	4	6	2	50	55	10	6	4	-	45
РАЗОМ:												
	252	42	22	18	2	210	108	18	10	8	-	90

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 72 год. / три) кредит. ECTS.

5. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1		
2		
3		

6. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
МЕТОДИКА НАВЧАННЯ ГРАМОТИ		
1	Методика навчання української мови як педагогічна наука.	
2	Добукварний період навчання грамоти. Вивчення лінгвістичних понять: слово, речення; склад, наголос, голосний і приголосний звуки (складання фрагментів уроків).	1
3	Методика вивчення нового звука і нової букви у букварний період навчання грамоти.	1
4	Компетентнісний підхід у навчанні грамоти першокласників: формування мовленнєвої, мовної, соціокультурної та діяльнісної компетентностей у букварний період навчання грамоти.	1
5	Контрольна робота	1
6	Формування читацької компетентності молодших школярів у післябукварний період навчання грамоти.	1
МЕТОДИКА ЛІТЕРАТУРНОГО ЧИТАННЯ		
1	Теоретико-методичні основи літературного читання. Формування і розвиток навички читання.	1
2	Методика роботи над художнім твором у початкових класах. Основні етапи процесу роботи над художнім твором.	1
3	Особливості роботи над творами різних жанрово-родових форм. Методика роботи над <i>епічними</i> творами: оповідання, епічні вірші, казки, байки, легенди, міфи, повісті, повісті-казки.	1

4	Методика роботи над <i>ліричними творами</i>: пейзажна лірика, сюжетна лірика, вірші-роздуми. Методика заучування творів напам'ять. Методика роботи над <i>драматичними</i> творами в початкових класах: дитячі п'єси, драматичні казки.	1
5	Специфіка опрацювання науково-популярних творів. Робота над творами малих фольклорних жанрів: чистомовки, скоромовки, лічилки, мирилки, загадки, прислів'я, жарти, веселинки, потішки тощо. Узагальнюючі уроки, особливості методики їх проведення.	
6	Методика проведення уроків позакласного читання.	1
	МЕТОДИКА ВИВЧЕННЯ МОВНОЇ ТЕОРІЇ	
1	Теоретико-методичні засади методики навчання молодших школярів української мови Методика формування лінгвістичних понять	1
2	Методика формування в учнів початкових класів уявлень про текст. Лінгвостилістичний аналіз тексту. Методика опрацювання словосполучення, речення та пунктуації. Синтаксичний аналіз речення.	1
3	Контрольна робота	1
4	Робота над засвоєнням лексичного значення слова. Види словниково-стилістичних вправ, методика їх проведення	1
5	Навчання морфемної будови слова. Розбір слова за будовою.	1
6	Контрольна робота	1
	I семестр	
	Система опрацювання іменних частин мови (іменника, прикметника, числівника, займенника) у початковій школі. Морфологічний аналіз іменника, прикметника, займенника у 1-4 класах.	1
	Методика вивчення дієслова та прислівника у початковій школі. Морфологічний аналіз дієслова та прислівника у 1-4 класах.	1
	Методика навчання орфографії. Вивчення орфографічних правил за програмою початкової школи. Види орфографічних вправ, методика їх проведення.	1
	МЕТОДИКА РОЗВИТКУ УСНОГО ТА ПИСЕМНОГО ЗВ'ЯЗНОГО МОВЛЕННЯ	

1	Формування в учнів початкових класів аудіативних умінь і навичок на уроках української мови. Робота з розвитку діалогічного мовлення молодших школярів. Методика навчання усних і письмових переказів у початковій школі.	1
2	Учнівські твори, їх види та методика роботи над ними.	1

7. Теми лабораторних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Методика ознайомлення з новою літерою у букварний період навчання грамоти: спостереження та аналіз уроку.	1
2	Методика вивчення <i>епічних</i> творів: оповідання, епічні вірші, казки, байки, легенди, міфи, повісті, повісті-казки (спостереження та аналіз уроку літературного читання) .	
3	Спостереження за проведенням уроку літературного читання на вивчення вірша та аналіз відвіданого уроку.	1
4	Вибір ефективних методів і прийомів у процесі засвоєння нових знань з української мови у 2-4 класах (урок з тем – "Текст", "Речення", "Частини мови" тощо).	
5	Осмислення нових знань і формування на їх основі необхідних умінь і навичок з української мови у 2-4 класах (урок вивчення фонетики, лексики, будови слова, орфографії тощо).	1

8. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
	I. ВСТУП. МЕТОДИКА НАВЧАННЯ ГРАМОТИ Змістовий модуль 1 Лінгводидактичні основи навчання української мови у початковій школі Методика навчання грамоти: добукварний період	
1	Тема 1.1. Методика навчання української мови як педагогічна наука З історії методики мови як науки. Короткий історико-критичний огляд методичних праць українських діячів науки і культури XIX – XX століть.	1

2	Тема 1.2. Наукові основи методики навчання грамоти Принципи побудови підручників з навчання грамоти. Навчально-методичний комплект з навчання грамоти (буквар, навчальні посібники до нього, методичні рекомендації). Принципи побудови діючого та альтернативних (варіативних).	1
3	Тема 1.3. Методи навчання грамоти Методи навчання грамоти, їх класифікація: 1) за вихідними мовними одиницями (звукові, буквені, складові, цілих слів); 2) за видами діяльності (аналітичні, синтетичні, аналітико-синтетичні); 3) за співвідносною черговістю читання і письма (читання – письмо, письмо – читання, комбінований спосіб). Короткий огляд історії методів навчання грамоти (буквоскладальний синтетичний, складовий синтетичний, звуковий аналітико-синтетичний, метод цілих слів).	1
4	Тема 1.4. Добукварний період навчання грамоти <i>Методика підготовки першокласників до письма.</i> Мета і завдання навчання письма. <i>Умови успішного навчання письма</i> (організаційного, психолого-педагогічного та гігієнічного характеру), основні вимоги до техніки і засобів письма. <i>Особливості навчання письма ліворуких дітей.</i> Проблема ліворукості. Як визначити ліворукість. Підготовка ліворукої дитини до оволодіння графічною навичкою письма. Вимоги щодо організації навчальної діяльності ліворуких. Зміст і побудова навчального посібника «<i>Зошит для письма</i>», <i>методика роботи з ним</i> на уроці в добукварний період. Прийоми вироблення орієнтації у розліновці зошита для письма та в клітинку. Система підготовчих графічних вправ до письма (штрихування та зафарбовування контурів фігур, обведення трафаретів, вправи-розчерки, вправи-малюнки, письмо елементів букв, вправи на вписування букв у малюнок тощо).	1
	II. МЕТОДИКА ЛІТЕРАТУРНОГО ЧИТАННЯ МЕТОДИКА КЛАСНОГО ЛІТЕРАТУРНОГО ЧИТАННЯ Змістовий модуль 3 Формування читацької компетенції молодших школярів на уроках класного літературного читання	
5	Тема 3.1. Теоретико-методичні основи літературного читання Короткий історико-критичний огляд методики читання в початкових класах (пояснювальне читання, виховне, літературно-художнє, творче). Розвиток методики класного і позакласного читання у другій половині ХХ ст., внесок	1

	українських методистів і педагогів ХХ ст. у розвиток методики читання. В.О.Сухомлинський про роль читання у розвитку особистості молодшого школяра.	
6	Тема 3.2. Формування і розвиток навички читання Поняття про <i>виразне читання</i> (у зіставленні з терміном «художнє читання»). Напрями роботи над виразністю: <i>технічний</i> (робота над голосом, дикцією диханням, орфоепічною вимовою); <i>інтонаційний</i> (робота над компонентами інтонації: мелодикою, інтенсивністю, темпом, паузою, тембром); <i>смісловий</i> (система роботи по осмисленню ідеї твору); <i>тренувальний</i> (вправлення дітей у виразному прочитанні твору після аналізу). Умови роботи над виразністю читання: демонстрування зразка виразного читання твору, детальний аналіз художнього твору до виразного читання, робота над мовою твору, опора на відтворювальну уяву учнів, обговорення в класі варіантів прочитання аналізованого твору, створення ситуації, коли в учнів з'являється бажання прочитати твір, щоб передати своє ставлення до зображуваного, викликати певні почуття у слухача, вплинути на його уяву, почуття, розум.	1
7	Тема 3.3. Методика роботи над художнім твором у 1-4 класах Наукові засади аналізу художнього твору (літературознавчі, психологічні, методичні положення).	1
8	Тема 3.4. Особливості роботи над творами різних родів і жанрів Роди літературних жанрів (епос, лірика, драма). Особливості роботи над творами різних жанрово-родових форм.	1
	<i>Змістовий модуль 4</i> Панорама уроків класного літературного читання. Формування читацької компетенції молодших школярів на уроках позакласного літературного читання	
9	Тема 4.1. Уроки класного літературного читання Оцінювання навчальних досягнень учнів з читання.	2
10	МЕТОДИКА ПОЗАКЛАСНОГО ЛІТЕРАТУРНОГО ЧИТАННЯ Тема 4.2. Теоретичні засади методики позакласного літературного читання Аналіз структурних компонентів програми: робота над дитячою книжкою.	1

11	Тема 4.3. Формування читацької самостійності молодших школярів Індивідуальний підхід до формування читацької самостійності школярів. Оцінювання читацьких умінь учнів.	2
	ІІІ. МЕТОДИКА ВИВЧЕННЯ МОВНОЇ ТЕОРІЇ <i>Змістовий модуль 5</i> Методика навчання елементів синтаксису, лексики та морфеміки в початкових класах	
12	Тема 5.1. Теоретико-методичні засади методики навчання молодших школярів української мови Аналіз програми і підручників «Українська мова» для початкової школи. Зміст і структура програми. Відповідність між вимогами програми, змістом навчання і матеріалом підручника. Роль підручника, його функції. Структура (компоненти) підручника з мови, вимоги до підручника. Вимоги до текстів у підручнику. Типи підручників і посібників. Види робіт для учнів за підручником.	2
13	Тема 5.2. Методика формування лінгвістичних понять Методичні умови забезпечення ефективного засвоєння понять. Граматичні і словотворчі вправи.	2
14	Тема 5.4. Методика опрацювання словосполучення, речення та пунктуації Ознайомлення молодших школярів із пунктуацією. Значення вивчення елементів пунктуації. Етапи навчання пунктуації. Формування в учнів пунктуаційних навичок у поєднанні із виразністю мовлення.	2
15	Тема 5.5. Робота над засвоєнням лексичного значення слова Способи тлумачення лексичного значення слова. Робота над словами з прямим і переносним значенням, багатозначними словами, найпоширенішими омонімами (омофони, омоформи, омографи – без уживання термінів). Робота над синонімами і антонімами. Робота з фразеологічними одиницями. Види словниково-стилістичних вправ, методика їх проведення. Методика ознайомлення учнів з походженням різних груп лексики. Види етимологічних вправ, їх дидактичне спрямування і методика проведення.	2
	<i>Змістовий модуль 6</i> Методика навчання морфології, фонетики і	

	графіки та правопису в початкових класах	
16	Тема 6.1. Методика вивчення частин мови Лінгвістичні засади методики вивчення частин мови, послідовність опрацювання частин мови молодшими школярами. Значення і завдання вивчення морфологічного матеріалу в початкових класах.	2
17	Тема 6.2. Навчання основ фонетики і графіки Роль і завдання вивчення елементів фонетики і графіки. Вивчення фонетики у зв'язку з орфоепією, графікою. Процес навчання: зміст і послідовність роботи по класах, ознайомлення з особливостями звуків і букв (голосні звуки і позначення їх буквами на письмі; м'які і тверді приголосні звуки, позначення м'якості приголосних на письмі буквами <i>і, я, ю, є</i> та знаком м'якшення; дзвінки і глухі приголосні, їх позначення на письмі); ознайомлення зі складом і наголосом (поділ слова на склади, перенос слів, наголошений і ненаголошений склад; напрями роботи над наголосом: засвоєння нормативного наголосу у вживаних словах, формування вмінь і навичок визначати наголос у словах; робота над усвідомленням смислорозрізняювальної ролі словесного наголосу). Робота над усвідомленням учнями взаємозв'язку знань з фонетики, графіки, орфоепії, орфографії. Методи та прийоми роботи, види вправ з фонетики. Звуковий і звукобуквений аналізи, методика їх проведення. Робота над усвідомленням розташовувати слова в алфавітному порядку. Структура і методика уроку на вивчення фонетичного матеріалу. Труднощі у засвоєнні елементів фонетики і графіки. Недоліки в знаннях і вміннях молодших школярів, причини виникнення, шляхи усунення.	2
18	Тема 6.4. Мовний режим у школі. Оцінювання навчальних досягнень учнів з української мови Вимоги до усного і писемного мовлення учнів; до порядку ведення учнівських зошитів і оформлення письмових робіт з мови; до перевірки письмових робіт. Критерії оцінювання навчальних досягнень учнів з української мови. Об'єкти оцінювання: знання про мову і мовлення, мовні уміння і навички; мовленнєві вміння і навички; орфографічні і пунктуаційні навички; графічні навички письма, техніка письма, оформлення письмових робіт.	2

19	Тема 6.5. Позаурочна робота з рідної мови Завдання і принципи позаурочної роботи. Методи роботи вчителя і учнів. Форми і види позаурочної роботи. Мовні ігри. Гурткова робота. Робота із сім'ями учнів з проблем культури мовлення і культури спілкування.	1
	IV. МЕТОДИКА РОЗВИТКУ УСНОГО ТА ПИСЕМНОГО ЗВ'ЯЗНОГО МОВЛЕННЯ <i>Змістовий модуль 7</i> Теоретичні аспекти проблеми формування в учнів початкових класів зв'язного мовлення. Аудіювання і говоріння (діалог) – види усного мов	
20	Тема 7.1. Наукові основи методики розвитку мовлення молодших школярів Структура і зміст програми з розвитку мовлення учнів. Аналіз програми з розвитку мовлення учнів початкових класів. Аналіз діючих підручників «Українська мова» щодо вимог програми з мовленнєвого розвитку учнів та його реалізації в навчальному процесі.	1
21	Тема 7.2. Рівні роботи з розвитку мовлення: вимовний, лексичний, граматичний, текстовий Робота з розвитку мовлення учнів на вимовному рівні <i>Розвиток дихання.</i> Значення дихання для процесу мовлення (читання), необхідність його розвитку. Дихання фізіологічне і мовленнєве. Завдання розвитку мовленнєвого дихання. Вправи на вироблення умінь керувати роботою дихального апарату. Вправи на кероване дихання в процесі мовлення. <i>Розвиток дикції.</i> Причини неточної роботи артикуляційного апарату. Напрями роботи з розвитку дикції: 1) проведення артикуляційної гімнастики; 2) організація вправ для відпрацювання артикуляції голосних і приголосних звуків. <i>Розвиток орфоепічних умінь.</i> Причини порушення норм літературної вимови. Завдання вчителя початкових класів з розвитку в учнів орфоепічних норм. Спеціальні вправи на вимову. <i>Розвиток голосу.</i> Необхідність застосування вправ на розвиток голосу. Дотримання правил гігієни голосу. Вправи на розвиток голосу: зміну голосу (підвищення, пониження), сили звучання, на розуміння і відтворення монотонності, на пришвидшення і сповільнення вимови, на розширення діапазону (об'єму голосу). Формування в учнів поняття про голос, його характеристику, основних голосових умінь. Формування в учнів культури користування голосом у різних	1

ситуаціях.

Розвиток виразності мовлення. Формування в учнів початкових класів уявлень про основні засоби логічної та емоційної виразності. Формування умінь користуватися такими мовними засобами, як: *пауза, логічний наголос, мелодика, темп*, а також позамовними засобами (*поза, жест, міміка*). Умови забезпечення ефективності роботи над виразністю. Методи і прийоми роботи.

Лексичний рівень роботи з розвитку мовлення

Лексикологія як лінгводидактична основа методики словникової роботи. Значення і завдання роботи над збагаченням, уточненням і активізацією словникового запасу, усунення нелітературних слів, лексичних елементів інших мов, сусідніх з українською. Джерела поповнення словника молодших школярів. Основні напрями роботи з уточнення, збагачення словника учнів.

Словниково-логічні, лексико-граматичні вправи. Види вправ, методика організації їх проведення.

Активізація словника. Методика організації та проведення занять, спрямованих на активізацію словника учнів. Форми активізації словника: утворення словосполучень; утворення речень; переказ прочитаного з використанням важливої лексики, найуживаніших доступних молодшим школярам фразеологічних одиниць; побудова зв'язних висловлювань різних типів з використанням опорних слів.

Виправлення і запобігання лексичним помилкам у мовленні школярів.

Методика роботи над словосполученням і реченням

Словосполучення і розвиток мовлення. Розвиток чуття мови, удосконалення культури мовлення на основі усвідомлення сполучуваності слів у мовленні. Розвиток уміння виділяти словосполучення у реченні; постановка запитань від головного слова до залежного. Поєднання граматико-орфографічної роботи з розвитком мовлення учнів у процесі роботи над словосполученням.

Види мовленнєвих вправ зі словосполученням (на розвиток уміння виділяти, будувати, використовувати словосполучення), методика їх проведення. Виправлення і запобігання помилкам у побудові словосполучень.

Речення як мовленнєва одиниця. Завдання роботи над реченням. Удосконалення мовлення учнів на основі граматичних знань про речення. Розвиток умінь правильно будувати різноманітні речення залежно від ситуації спілкування, мети висловлювання. Практичне ознайомлення

	учнів з використанням різних форм звертання, лексики, за допомогою якої виражають прохання, вдячність, вибачення, застереження тощо. Робота над реченням як окремим етапом підготовки до побудови діалогу. Вправи на побудову діалогів. Тренування учнів у побудові речень з однорідними членами, у побудові і вживанні в мовленні складних речень зі сполучниками. Формування в учнів умінь ставити запитання за змістом опрацьованого тексту. Робота над реченням у процесі побудови зв'язного висловлювання та в ході його удосконалення, доопрацювання. <i>Види вправ з реченнями.</i> Класифікація вправ: 1) залежно від переваги аналізу чи синтезу (аналітичні, синтетичні); 2) залежно від ступеня самостійності і пізнавальної активності учнів (вправи за зразком, конструктивні, творчі). Методика їх проведення. Типові помилки у побудові речень. Шляхи виправлення і запобігання помилкам у побудові речень. <i>Робота з розвитку мовлення на текстовому рівні</i> Завдання і зміст роботи з розвитку монологічного мовлення. Формування в учнів уявлень про монологічне мовлення. Види шкільних текстових вправ: переказ, виступ, розповідь, відгук, твір тощо. Класифікація вправ. Характерні ознаки системи розвитку мовлення. Конкретні вміння учнів у побудові зв'язних висловлювань: уміння, пов'язані з темою; уміння підпорядкувати висловлювання певній ідеї; вміння збирати, систематизувати матеріал; розташовувати матеріал, дотримуючись складеного плану; уміння використовувати мовні засоби; уміння будувати (творити) текст, удосконалювати його.	
22	Тема 7.3. Формування в учнів початкових класів аудіативних умінь і навичок на уроках української мови Програмні вимоги до формування в учнів початкових класів аудіативних умінь.	1
23	Тема 7.4. Робота з розвитку діалогічного мовлення молодших школярів на уроках української мови Програмні вимоги до формування в учнів початкових класів діалогічного мовлення.	1
24	Модульна контрольна робота	2
	<i>Змістовий модуль 8</i> Формування монологічного мовлення	

	в учнів початкових класів на уроках української мови	
25	Тема 8.1. Перекази Значення і завдання переказів, вимоги до усних і письмових переказів.	1
26	Тема 8.2. Твори Програмові вимоги до усних і письмових зв'язних висловлювань.	1
	Разом	39

9. Індивідуальні завдання

1. Складання конспектів (фрагментів) уроків української мови та літературного читання у початковій школі.
2. Написання рефератів про інноваційні технології навчання української мови та літературного читання, здійснення розвитку мовлення на уроках у 1-4 класах.
3. Обговорення публікацій педагогічних журналів і газет („Початкова школа”, „Початкова освіта” та ін.) з проблем методики навчання української мови та літературного читання, здійснення розвитку мовлення на уроках та проведення позакласної роботи у початковій школі.
4. Вивчення передового педагогічного досвіду вчителів-класоводів з даного питання.
5. Виготовлення наочності до уроків української мови та літературного читання у початковій школі.
6. Добір ігрового матеріалу для таких уроків.
7. Рецензування підручників і навчально-методичних посібників: "Буквар", „Зошити для письма та розвитку мовлення", "Українська мова", "Читанка" для 1-4 класів та ін.
8. Аналіз відвіданих уроків української мови та літературного читання у початковій школі.

10. Методи навчання

Для формування професійної компетенції студентів – майбутніх учителів початкових класів – при вивченні дисципліни "Методика навчання української мови в початковій школі" ефективними є такі методи навчання: **дидактичні** (словесні – лекція, розповідь, бесіда; наочні – символічно-графічна наочність як на паперових, так і на електронних носіях; практичні – виконання вправ, спостереження, самотійна робота; за характером пізнавальної самостійності: репродуктивні, пояснювально-ілюстративні, проблемні, частково-пошукові, дослідницькі) та **лінгводидактичні** (у навчанні грамоти – звуковий аналітико-синтетичний; на уроках літературного читання – метод читання, перечитування і бесіди за змістом тексту, або пояснювального читання; методи розвитку мовлення: імітативні (методи наслідування), комунікативні, метод конструювання). Методи і прийоми викладання слід спрямовувати на забезпечення проблемно-пошукового та дослідницького типу навчання, на досягнення його результативності. У навчальному процесі також використовуються інноваційні технології: інтерактивне навчання (форма застосування – робота в групах; "Мікрофон"; "Мозковий штурм"; "Акваріум"; метод гранування, або асоціативний куш; метод проєктів); інтегроване і блочне навчання (метод аналогії), гра як метод навчання і розвитку, розвивальне та диференційоване навчання тощо.

11. Методи контролю

Оцінювання навчальних досягнень майбутніх учителів здійснюється за модульно-рейтинговою системою.

Методи перевірки спрямовані на виявлення рівня навчальних досягнень студентів. Це методи **усної, письмової та практичної** перевірки.

Застосовуються такі **види семестрового контролю**: 1) **поточний** – контроль під час практичних занять: індивідуальне та фронтальне опитування тощо; 2) **періодичний** (захист реферату, конспекту уроку тощо); 3) **модульний** – модульні контрольні роботи, тести; 4) **тематичний** (тести); 5) **контроль самостійної та індивідуальної роботи**; 6) **підсумковий** рейтинговий контроль – **залік, екзамен**.

Семестровий контроль проходить у таких **формах**: індивідуальне та фронтальне опитування, вирішення тестових завдань, проведення ділових ситуацій за складеними конспектами (фрагментами) уроків української мови та літературного читання у початковій школі, опрацювання додаткових джерел інформації, обговорення публікацій педагогічних журналів і газет з проблем методики навчання української мови і літературного читання у 1-4 класах, презентація передового педагогічного досвіду вчителів-класоводів, захист реферату, рецензування навчально-методичних посібників, здійснення аналізів відвіданих уроків навчання грамоти у 1 класі та української мови і літературного читання у 2-4 класах, добір ігрового матеріалу для таких уроків, оцінювання виготовленої наочності до уроків навчання грамоти у 1 класі та української мови і літературного читання у 2-4 класах.

Формами підсумкового контролю успішності навчання є заліки та семестровий іспит. Завершується вивчення навчальних дисциплін складанням державного екзамену.

До заліку та іспитів допускаються студенти, що прослухали лекційний курс, виконали практичні завдання, запропоновані види самостійної роботи, а також індивідуальні завдання, написали модульні контрольні роботи.

11. 1. Завдання до контрольної роботи (тестові завдання)

Завдання до модульної контрольної роботи № 1

1. Розробити фрагмент уроку читання добукварного періоду навчання грамоти на тему:

1 в. "Знайомство з букварем".

2 в. "Практичне ознайомлення зі словом, реченням".

3 в. "Ознайомлення учнів зі складовою будовою слів. Поділ слів на склади".

4 в. "Поняття про наголос".

5 в. "Уявлення про голосні та приголосні звуки. Позначення цих звуків умовними знаками (фішками)".

6 в. "Уявлення про тверді й м'які приголосні. Умовні позначення твердих і м'яких приголосних".

2. Зробити звуко-буквений аналіз трьох лексем на позначення назв, ознак та дій предметів (по одному слову на кожне поняття) за сторінкою Букваря (на вибір студента).

Завдання до модульної контрольної роботи № 2

1. Розробити фрагмент уроку читання букварного періоду навчання грамоти на тему:

1 в. Робота над звуком. Підготовчі артикуляційно-слухові вправи (Буквар, стор. на вибір студента).

2 в. Ознайомлення з буквою, її алфавітною назвою (Буквар, стор. на вибір студента).

3 в. Методика роботи над колонками слів. Вправи з читання (Буквар, стор. на вибір студента).

4 в. Ознайомлення з текстом у букварний період навчання грамоти (Буквар, стор. на вибір студента).

2. Дібрати 3 лінгвістичні гри для уроків читання у добукварний, букварний та післябукварний період навчання грамоти (по одній для кожного періоду).

Завдання до модульної контрольної роботи № 3

1. Скласти конспект уроку літературного читання вивчення епічного твору – оповідання, казки, легенди, міфу, байки за "Читанкою" для 2-4 кл. (тема уроку і клас – на вибір студента).

Завдання до модульної контрольної роботи № 4

1. Скласти конспект уроку літературного читання вивчення вірша – за "Читанкою" для 2-4 кл. (тема уроку і клас – на вибір студента).

Завдання до модульної контрольної роботи № 5

1. Скласти конспект уроку української мови на тему: «Поняття про речення» (Українська мова, 2 кл.) або «Члени речення. Головні і другорядні члени речення» (Українська мова, 2 кл.) – на вибір студента.

2. Синтаксичний розбір речення за програмою 4 класу (речення добирає студент самостійно).

Завдання до модульної контрольної роботи № 6

1. Скласти конспект уроку української мови на тему: «Слова, які означають назви предметів» (Українська мова, 2 кл.) або «Змінювання дієслів за часами» (Українська мова, 3 кл.) – на вибір студента.

2. Морфологічний розбір підкреслених слів (за програмою 4 кл.).

1 в. Слово погідне, слово наше рідне,

Любимо тебе ми, будемо вік любити.

Д. Білоус

2 в. Роде наш красний, роде наш прекрасний,

Іншого в світі не шукаєм ми;

Дух український, вольний, незгасний,

Не подолати силам зла і тьми.

Д. Білоус

Завдання до модульної контрольної роботи № 7

1. Перевірка аудіативних умінь студентів.

Для контрольної перевірки використовується зв'язний текст художнього стилю обсягом 320-400 слів. Після прослуховування тексту їм пропонується 6 відкритих завдань тестового характеру з трьома варіантами відповіді на кожне. За кожну правильну відповідь на запитання студент одержує 2 бали.

Зразок тексту і тестові завдання

Про короля і мудрого шевця**(Казка)**

Жив колись принц-нероба. Вчитися керувати державою лінувався, а коли став королем, то вмів тільки веселитися й розважатися. Від пустого королівського життя спорожніла державна скарбниця. Тоді й замислився юний король, як жити на світі. А з ким порадитися? Мудреці порозбігалися, залишились одні блазні. Зовсім затужив правитель. До біди цієї додалася ще одна: щоранку його будила весела пісня шевця.

Не стерпів роздратований король і звелів слугам привести ремісника до замку. Блідий від недосипання король прокаркав:

– Як смієш ти, простолюдине, порушувати мій спокій?

Ремісник відповів:

– О владико! Я співаю, бо я щасливий! Більше того: я щасливіший за тебе!

– Та хіба простий смерд буває щасливіший за короля? – здивувався володар.

І ремісник відповів:

– Як бачиш, володарю! Ти великий – і нещасний, а я смерд – і щасливий! Вся справа в тім, що проста людина трудиться, а знатна від неробства нудиться. Навіть якби ти був багатим, то всі твої скарби не змогли б заповнити бездонну прірву нудьги. Тільки праця може заповнити цю безодню!

– О! – вигукнув король. – То ти вчений дуже! Може, навчиш, як стати щасливим і заповнити скарбницю?

Ремісник присів поруч із королем і спитав:

– Чи є в тебе руки, володарю?

– Так ось же вони! – прояснів король.

– І що ти ними робиш?

– Ну... – замислився владика, – тримаю скіпетра...

– Краще б ти взяв якийсь інструмент. Ну хоча б шевську голку. Хочеш, я навчу тебе чоботи шити? Ось такі, як у мене.

Король глянув на добрі чоботи шевця і похнюпився, та ремісник підбадьорив:

– Не сумнівайся, володарю. Це не так уже й важко.

– Тоді, – сказав король – завтра приходи до замку. Наступного дня ремісник з'явився до королівського замку, в якому знайшлося приміщення для майстерні. Серед учнів, окрім короля, були усі міністри та вельможі, які спочатку нудьгували, а потім виявили неабиякі здібності у шевській справі.

Минав час. Королівська майстерня розширювалася. Королівство почало багатіти, кількість замовників – зростати, а робітників – не вистачати...

– Чого сумуєш, володарю? – звернувся ремісник до короля.

– Як же мені не сумувати? – відповів той. – Робітників не вистачає... Цехи розширити можна, а де взяти людей?

– Твій обов'язок, володарю, зробити людей щасливими! Сам ти завдяки нашому ремеслу став багатшим і щасливим. Ти дав щастя і своїм придворним... Але чому ж залишаєшся байдужим до нещасних підданих, які від неробства і нудьги знемагають? Оглянь свої володіння і побачиш, скільки таких людей! Ними ти поповниш ряди своїх шевців і зробиш їх щасливими.

– Геніально! – вихопилось у короля. – Твоя порада допоможе мені ошчасливити і збагатити все наше королівство!

За А. Закревським

Виконай тестові завдання:

1. Чому спорожніла державна скарбниця?

1. *Бо на королівство напали загарбники.*
2. *Бо в країні був голод.*
3. *Бо король жив пустим життям.*

2.Що допомогло королеві зустрітися із ремісником?

1. *Король хотів замовити нові чоботи.*
2. *Короля дратувала весела пісня шевця.*
3. *Король випадково зустрівся із шевцем на базарі.*

3. Чому швець був щасливішим за короля ?

1. *Бо мав улюблену роботу.*
2. *Бо знав гарну пісню.*
3. *Бо мав більше грошей, ніж король.*

4. Як поставився король до простого майстра?

1. *Прогнав його геть.*
2. *Наказав покарати за зухвальство.*
3. *Попросив мудрої поради.*

5.Чому король вдруде засумував?

1. *Бо праця не принесла йому щастя.*
2. *Бо працювати набридло.*
3. *Бо не вистачало робітників.*

6. Що вдруде порадив королеві швець?

1. *Дати роботу простим людям.*
2. *Завоювати чужі землі.*
3. *Шукати скарби.*

2. Скласти діалог (за словесно описаною ситуацією, 4 клас – тема на вибір студента):

1) *Після канікул зустрілися двоє друзів і розповідають, як вони провели свої канікули. Розіграйте діалог їхньої розмови.*

2) *Разом із сусідом по партії складіть діалог на тему: "Який дитячий журнал тобі найбільше подобається?"*

3) *Запитай у друга (подружки), про що він (вона) мріє. Побудуйте діалог "Яка твоя заповітна мрія?"*

4) *Складіть діалог "Яке дерево найкраще?"*

5) *Уяви, що твій однокласник застудився і не прийшов до школи, а ти дзвониш йому по телефону, цікавишся, що сталося. Складіть діалог вашої розмови.*

6) *Двоє друзів ідуть у спортивний клуб: один у футбольну секцію, а другий – у секцію боксу. Дорогою вони розмовляють про спорт. Складіть діалог їхньої розмови.*

Методичні рекомендації: обсяг складеного діалогу має становити 5-6 реплік на кожного учасника без урахування етикетних формул початку і кінця розмови; використовувати кліше мовленнєвого етикету (ввічливі слова, форми звертання тощо) [108, с.11-13].

3. Запропонуйте учням 2-4 класів три теми для складання діалогу.

Завдання до модульної контрольної роботи № 8

1. Скласти конспект уроку письмового переказу для 4 класу: 1 варіант – "Дитинство Лесі"; 2 варіант – "Хто дужче любить маму?" (тексти із журналу "Початкова школа") [63, с.14; с. 15].

2. Написати твір-мініатюру на тему: "Як я прищеплюватиму учням любов і пошану до української мови". Зробити лінгвостилістичний аналіз складеного твору за вимогами програми для 4 класу.

3. Запропонуйте учням 2-4 класів три теми для складання усних зв'язних висловлювань.

Аудиторне виконання: завдання вказані вище.

Тестові контрольні завдання з дисципліни

Вивчення мовної теорії

1. Назвіть змістову лінію програми з української мови, спрямовану на засвоєння учнями початкових класів знань про мову, формування мовних умінь:

- а) мовленнєва;
- б) мовна;
- в) соціокультурна;
- г) діяльнісна.

2. Пріоритетною у вивченні молодшими школярами української мови є:

- а) мовленнєва підготовка;
- в) робота над удосконаленням звуковимови;
- б) робота над мовною теорією.

Методика вивчення розділу "Мова і мовлення"

Вивчивши тему " Мова і мовлення " у 2-4 класах, укажіть правильні відповіді.

3. Визначте, для чого людям потрібна мова:

- а) щоб називати все словами;
- б) для спілкування з іншими людьми;
- в) щоб відрізнитися від тварин.

4. Виберіть рядок, у якому подано визначення мовлення:

- а) називання предметів, ознак, дій;
- б) спілкування людей між собою за допомогою мови; мовна діяльність;
- в) називання все словами.

5. Усне мовлення має бути:

- а) каліграфічним, охайним, чітким, зрозумілим;
- в) охайним, невиразним, млявим;
- б) правильним, чітким, зрозумілим, виразним.

6. Усе написане чи надруковане - це ...

- а) зовнішнє мовлення;
- б) усне мовлення;
- в) писемне мовлення.

7. Головними ознаками культури мовлення є ...

- а) правильність, точність, виразність;
- б) міміка, жести, постава;

в) сила голосу, темп мовлення.

8. Міміка, жести, паузи, інтонація допомагають під час...

- а) усного мовлення;
- б) писемного мовлення;
- в) внутрішнього мовлення.

Методика вивчення розділу "Текст"

Вивчивши тему "Текст" у 2-4 класах, укажіть правильні відповіді.

9. Текст – це...

- а) слово чи група слів, що виражають закінчену думку;
- б) зв'язані за змістом речення;
- в) набір слів і словосполучень.

10. У тексті завжди про щось повідомляється, розповідається. Це його...

- а) мета;
- б) основна частина;
- в) тема.

11. Метою тексту є...

- а) повідомлення про когось або про щось;
- б) те, про що хотів сказати автор;
- в) те, про що розповідається.

12. Текст складається з...

- а) зачину, основної частини, кінцівки;
- б) заголовка, плану, основної частини;
- в) заголовка, теми, мети.

13. Зачином у тексті-міркуванні є...

- а) твердження;
- б) доказ;
- в) висновок.

14. Кінцівкою у тексті-міркуванні є...

- а) твердження;
- б) доказ;
- в) висновок.

15. Абзац містить...

- а) одне або кілька словосполучень;
- б) одне або кілька слів;
- в) одне або кілька речень, зв'язаних між собою за змістом.

16. Визначте тип тексту.

Кіт підкрався до самого тину та як плигне. Хотів горобця схопити. А горобчик – пурх та й утік. Кіт перелетів через тин та в калюжу. Вискочив мокрий, брудний. Чалапає додому. Соромно йому. А горобці сміються над котом.

(За В. Сухомлинським)

- а) Розповідь;
- б) опис;
- в) міркування.

26. Визначте тип речення за метою висловлювання.

Слухай терпляче того, хто з тобою говорить, і не намагайся його перебивати.

- а) розповідне;
- б) питальне;
- в) спонукальне.

27. Позначте спонукальне речення.

- а) Діти люблять, шанують та оберігають свою рідну мову.
- б) Діти повинні любити, шанувати й оберігати свою рідну мову.
- в) Діти, любіть, шануйте й оберігайте свою рідну мову.

28. Визначте, якого типу речень за метою висловлювання в тексті немає.

Ми ходимо по землі. Чи часто в нас виникає бажання придивитися до неї? А скільки дивних речей приховано на кожній стежинці!

(З журналу)

- а) розповідного;
- б) питального;
- в) спонукального.

29. Визначте, у якому реченні є звертання:

- а) І де б ти не був, де б не жив, не забудь своєї української мови.
- б) Любіть Україну, як сонце, любіть, як вітер, як трави, як води.
- в) Ти наше диво калинове, кохана материнська мово!

30. Позначте речення, в якому однорідні члени мають при собі залежні слова.

- а) Дощ пройшов, з'явилася весела райдуга.
- б) У казковій красі заснули бори та діброви.
- в) Вітерець гойдає буйні трави, ніжні квіти й високе жито.

31. Визначте, у якому рядку подано складне речення.

- а) Котик плигнув, простягнув лапку й торкнувся їжачка.
- б) Котик пив молоко, а їжачок боявся підійти;
- в) Котик жалібно занявкав.

32. Визначте правильне продовження твердження.

Пишається калинонька, явір молодіє, а кругом їх верболози й лози зеленіють.

У поданому реченні стоять коми, тому що це...

- а) речення із звертанням;
- б) речення з однорідними членами;
- в) складне речення.

33. Позначте речення, яке відповідає поданій схемі:

... _____ , _____ ... _____ .

- а) Стоїть гора високая, зелений гай шумить.
- б) Яскраво світить сонечко, співає теплий вітер.
- в) Осідає туман на віти дерев, зволожує опале листя.

34. Виберіть схему до поданого речення.

Дерева, зорі, птахи відкривають тобі багато таємниць.

- а) ... , ... , _____ _____
 б) ... , ... , _____ _____
 в) _____ , _____ , _____ , _____

Методика вивчення елементів лексикології

35. Вправи з лексики можна класифікувати за такими критеріями:

- а) характером розумових операцій;
 б) дидактичною метою, характером розумових операцій, ступенем самостійності, формою виконання;
 в) ступенем самостійності, формою виконання.

36. За ступенем самостійності у виконанні визначають такі види вправ із лексики:

- а) репродуктивні, конструктивні, творчі;
 б) аналітико-синтетичні, синтетичні, аналітичні;
 в) на пояснення значення слів, порівняння текстів.

Вивчивши тему "Слово. Значення слова" у 3 класі, вкажіть правильну відповідь.**37. Слова, близькі за значенням, – це...**

- а) антоніми; б) синоніми; в) багатозначні слова.

38. Слова, протилежні за значенням, – це...

- а) синоніми; б) багатозначні слова; в) антоніми.

39. Омонімами називаються слова, які:

- а) однаково звучать і мають подібне значення;
 б) різні за звучанням, але близькі за значенням;
 в) однаково звучать і мають різне значення.

40. Позначте рядок, у якому всі слова є синонімами.

- а) співає, сумує, сміється;
 б) чемний, ввічливий, привітний;
 в) сміливий, сильний, хоробрий.

41. Позначте прислів'я з антонімами.

- а) Вік живи – вік учись.
 б) Восени багач, а навесні прохач.
 в) Вечір покаже, який був день.

42. Позначте рядок зі словами, до яких не можна дібрати синоніми чи антоніми.

- а) до, по, з;
 б) маленький, крихітний, великий;
 в) слухняний, чемний, розумний.

43. Виберіть рядок, у якому всі слова мають по декілька значень:

- а) вишня, лимон, струмок;
- б) книжка, дошка, лінійка;
- в) земля, йти, сміятися.

Методика вивчення частин мови

44. До якого з чотирьох етапів формування граматичних понять відноситься твердження: цей етап полягає в аналізі мовного матеріалу з метою виділення істотних ознак поняття:

- а) перший етап;
- б) другий етап;
- в) третій етап;
- г) четвертий.

Вивчивши тему "Частини мови" у 2-4 класах, укажіть правильну відповідь.

45. Визначте, у якому рядку записані іменники, вжиті в множині:

- а) птахи, ножиці, дощі, ворота, канікули;
- б) птахи, молоко, цукор, сосна, канікули;
- в) птахи, борошно, сіль, дрова, канікули.

46. В українській мові ...

- а) 5 відмінків; б) 6 відмінків; в) 7 відмінків.

47. Які закінчення мають подані іменники в орудному відмінку однини?

Надія, лілія, зграя, сім'я.

- а) -єю б) -ою; в) -єю.

48. Позначте речення, в якому іменник чоловічого роду стоїть у давальному відмінку однини.

- а) Мама вишиває на полотні зелений барвінок.
- б) Вивчайте мову українську – дзвінкоголосу, ніжну, чарівну.
- в) Тато купив синові портфель.

49. Позначте рядок з відмінками, що відповідає порядку іменників, вжитих у поданому реченні.

Красою ранньої зорі милується лелека.

- а) Н.в., Р.в., З.в.;
- б) О.в., Р.в., Н.в.;
- в) О.в., Д.в., Н.в.

50. Які закінчення мають подані іменники у формі орудного відмінка однини?

Карась, кінь, вуж, калач.

- а) - ом; б) - ем; в) - ем.

51. Прикметники – це ...

- а) слова – назви предметів;

- б) слова – ознаки предметів;
- в) слова – дії предметів.

52. Визначте, у якому рядку всі прикметники мають переносне значення:

- а) солодке печиво, срібні прикраси, залізний замок;
- б) солодка мрія, срібний голосок, залізне слово;
- в) солодкий мед, срібна ложка, залізна воля.

53. Прикметники у множині ...

- а) не змінюються за родами;
- б) змінюються за родами;
- в) бувають тільки жіночого роду.

54. Прикметники чоловічого роду мають закінчення:

- а) – а, – я;
- б) – е, – є;
- в) – ий, – ій.

55. Вибери рядок прикметників у родовому відмінку.

- а) золотої, кольорового, чарівного;
- б) маленькому, засніженій, рідненькому;
- в) мокрий, свіжий, блакитний.

56. Визначте рядок, у якому рядку правильно записано прикметники:

- а) свіжою, цілющою, літньою;
- б) свіжою, цілющою, літньою;
- в) свіжою, цілющою, літною.

57. Позначте речення з числівником.

- а) Не хвали себе, хай тебе люди похвалять.
- б) П'ять днів нічого не робимо, а шостий відпочиваємо.
- в) Косо, криво, аби живо.

58. Виберіть рядок із числівниками, що відповідають на питання *котрий?*

- а) Один, шістнадцятий, двадцять п'ять;
- б) шістдесят чотири, сто, сорок;
- в) вісімнадцятий, тридцятий, другий.

59. Займенник ...

- а) означає кількість предметів;
- б) вказує на предмет, його ознаку або кількість, але не називає їх;
- в) означає назву предмета.

60. Відгадайте загадку. Запишіть. Якими словами можна замінити відгадку?

Що мовчить, а розуму навчить? _____

- а) ти;
- б) вони;
- в) вона.

61. В якому рядку записано тільки займенники ?

- а) вони, ти, нею, його;
- б) тебе, на, ніч, тобі;
- в) нас, вас, під, над.

62. У мене, зі мною, мені – це займенники:

- а) 1 особи множини;
- б) 1 особи однини;
- в) 2 особи однини.

63. Початковою формою дієслова є:

- а) теперішній час;
- б) минулий час;
- в) неозначена форма.

64. Позначте рядок, у якому всі дієслова означають незавершену дію.

- а) прокидається, вишиває, перемагає;
- б) знати, зрадіє, зварить;
- в) привітається, прочитав, позичить.

65. Дієслова минулого часу ...

- а) вказують на дію, яка відбувалася до моменту мовлення про неї;
- б) означають дію, яка відбувається у момент мовлення про неї;
- в) називають дію, яка відбудеться після розмови про неї.

66. Позначте речення з дієсловом у формі майбутнього часу.

- а) Високо в небі лунає спів жайворонка.
- б) Золоте сонце скотилося з кудлатих хмар.
- в) Правда переможе, але їй потрібно допомагати.

67. Дієслова минулого часу в однині змінюються за:

- а) числами; б) особами; в) родами.

68. Позначте речення, в якому дієслово вжите в 3 особі однини теперішнього часу.

- а) З ким поведешся, від того й наберешся.
- б) Під лежачий камінь вода не тече.
- в) Де сила не візьме, там розум допоможе.

69. Виберіть групу слів, яка належить до другої дієвідміни дієслів.

- а) радіти, думати, стрибати;
- б) доглядати, писати, летіти;
- в) клеїти, їздити, любити.

70. Позначте дієслова, вимова яких відрізняється від написання.

- а) цікавиться, стелиться, вітаєшся;
- б) спізнишся, гнеться, призначають;
- в) перелітають, дзвенять, квітнуть.

71. Визначте, у якому рядку не- з наступним словом пишеться разом:

- а) (не)малювати, (не)бігати, (не)шукати;
- б) (не)приїде, (не)знайде, (не)дзвенить;
- в) (не)навідіти, (не)волити, (не)хтувати.

72. Виберіть рядок, в якому у всіх особових закінченнях дієслів пишеться буква "е ":

- а) Раді...мо, говор...мо, чита...те;
- б) люб...ш, співа...те, ход...те;
- в) пиш...мо, шепоч...ш, квітн...те.

73. Виберіть словосполучення, слова в яких ужиті в прямому значенні.

- а) плаче дощ, біжить час;
- б) спить бабуся, хлопчик іде;
- в) дрімає ліс, зітхає грім.

74. Прислівниками називають слова, що вказують на ...

- а) ознаку предмета;
- б) ознаку дії;
- в) дію предмета.

75. Прислівники...

- а) змінюються за часами;
- б) змінюються за числами;
- в) незмінна частина мови.

76. У якому рядку записано тільки прислівники?

- а) навесні, весна, весняний;
- б) зліва, сьогодні, весело;
- в) мало, низько, перший.

77. Позначте речення, в якому прислівники відповідають на питання як?

- а) На сонці тепло, а біля матері – добре.
- б) Улітку один тиждень рік годує.
- в) Як у травні дощ надворі, то восени хліб у коморі.

78. У прислівниках добре, швидко, зранку виділено ...

- а) префікс; б) суфікс; в) закінчення.

79. Виберіть рядок, у якому всі слова пишуться разом:

- а) (в) вечері, (по) переду, (що) ранку, (після) завтра;
- б) (у) лісі, (по) озеру, (що) хвилини, (в) осени;
- в) (в) літку, (на) весні, (з) далеку, (з) лісу.

Методика вивчення розділу "Будова слова"

80. Сприяті практичному засвоєнню процесу словотворення мають такі види вправ на:

- а) спостереження за роллю морфем у слові;

- б) спостереження за роллю морфем у слові; заміну морфем; добір та утворення слів;
в) добір слів та використання їх у мовленні.

Вивчивши тему "Будова слова" у 2-3 класі, вкажіть правильну відповідь.

81. Спільна частина споріднених слів називається...

- а) основою; б) коренем; в) закінченням.

82. Щоб визначити закінчення, треба:

- а) змінити слово;
б) дібрати споріднені слова;
в) підібрати перевірене слово.

83. Визначте, у якому рядку записані споріднені слова:

- а) злива, дощ, мжичка;
б) дуб, дубок, дубовий;
в) вода, водичка, водій.

84. У корені якого слова при відмінюванні відбудеться чергування голосних звуків.

- а) поле; б) луг; в) степ.

85. Префікс – це ...

- а) частина слова, яка стоїть після кореня і служить для утворення нових слів;
б) частина слова, яка стоїть перед коренем і служить для утворення нових слів;
в) частина слова, яка стоїть після суфікса.

86. Визначте, у якому рядку всі слова мають префікс.

- а) дощ, клас, стіл;
б) поїхав, прекрасний, намалював;
в) зміцнів, зірковий, здібний.

87. Суфікс – це...

- а) частина слова, що стоїть перед коренем і служить для утворення нових слів;
б) частина слова, що стоїть після кореня і служить для утворення нових слів;
в) частина слова без закінчення.

88. Будова слова *садок* відповідає схемі...

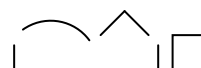
- а) б) в)

89. Визначте, у якому рядку всі слова мають суфікси:

- а) влітку, зимовий, весна;
б) котик, півник, лисичка;
в) вдень, нічний, вечір.

90. Позначте рядок зі словами, будова яких відповідає схемі:

- а) веселий, ставок, дзвін;

- б) берізка, хлібина, казочка;
в) під'їзд, приніс, переказ.

91. Позначте рядок, у якому значущі частини визначено правильно:

а) подорож, політ, помилка;

б) сніг, сніжок, засніжений;

в) схованка, скласти, сваритися.

92. Виберіть рядок, у якому правильно записані усі слова:

а) списали, зтиснув, схибив;

б) сфотографувати, сказав, зробіть;

в) сказав, зтиха, сповістила.

Методика вивчення фонетики і графіки

Вивчивши тему "Звуки і букви. Склад. Наголос" у 2 класі, вкажіть правильну відповідь.

93. Скільки літер в українському алфавіті:

а) 32; б) 38; в) 33.

94. Скількома літерами позначаються на письмі голосні звуки:

а) 4; б) 10; в) 6.

95. Під час вимови дзвінких приголосних звуків чуємо...

а) шум; б) голос; в) голос і шум.

96. Визначте, у якому слові всі приголосні м'які:

а) ім'я; б) джміль; в) місяць.

97. Виберіть слово, у якому чотири склади:

а) Запоріжжя; б) п'ятниця; в) оповідання.

98. Визначте, яке слово можна поділити для переносу:

а) осінь; б) лінія; в) бджола.

99. Виберіть рядок із словами, у яких звуків більше, ніж букв.

а) небо, поїзд, голуб;

б) їжак, в'є, співає;

в) сьогодні, свої, пісня.

100. Виберіть рядок, у якому всі слова пишуться з апострофом:

а) бур...як, цв...ях, п...ять;

б) м...ята, св...ято, здоров...я;

в) солов...ї, м...яч, сузір...я.

11.2. Питання до екзамену (заліку)

Питання до заліку

1. Реалізація компетентнісного підходу в навчанні молодших школярів української мови.

2. Основні положення «Державного стандарту початкової загальної освіти»

(освітня галузь «Мови і літератури»).

3. Критерії оцінювання навчальних досягнень учнів з української мови у системі початкової загальної освіти (за методичним листом МОН України).

4. Методика формування понять про мову і мовлення. Вироблення в учнів навичок культури мовлення і спілкування.

5. Формування у молодших школярів поняття про текст, його структурно-семантичні особливості. Лінгвістичний аналіз тексту (4 клас).

6. Етапи і методика формування граматичних понять. Формування загального уявлення про іменник, прикметник, дієслово (на прикладі складеного фрагмента уроку за підручником «Українська мова», 2-4 клас).

7. Формування поняття про ускладнення речень однорідними членами. Практичне ознайомлення зі складним реченням. Види вправ із синтаксису.

8. Вироблення початкових уявлень про речення, види речень за метою висловлювання та інтонацією.

9. Робота над засвоєнням понять «основа речення», «головні члени речення» та синтаксичного зв'язку між членами речення. Синтаксичний аналіз речення у початкових класах.

10. Методика вивчення елементів лексики. Робота над усвідомленням прямого і переносного значення слів, багатозначністю й омонімією. Вивчення синонімів, антонімів. Види вправ з лексики. Складіть фрагмент уроку української мови на тему: "Слова, які звучать і пишуться однаково" (за підручником «Українська мова», 3 клас). Етап формування умінь і навичок.

11. Методика вивчення прикметника в початкових класах за лінійно-концентричним принципом програми.

12. Методика вивчення граматичних категорій іменника в початкових класах.

13. Методика вивчення часових форм дієслів.

14. Методика опрацювання числівника і займенника за лінійно-концентричним принципом програми.

15. Система вивчення прислівника і прийменника у початковій школі.

16. Методика вивчення розділу «Будова слова». Пропедевтика словотворчої роботи в 1-2 класах.

17. Проблемний підхід у процесі вивчення відмінків іменників чоловічого та жіночого роду на -а, -я. Використання алгоритмів у процесі вивчення правопису відмінкових закінчень.

18. Формування понять про дієвідмінювання. Методика розв'язання проблемних ситуацій, які виникають у процесі змін дієслів I та II дієвідміни за особами.

19. Складіть фрагмент уроку української мови на вивчення правопису префіксів роз-, без- або з-, с- (за підручником «Рідна мова», 2-4 кл.). 20. Прийоми попередження помилок у процесі роботи над вивченням правопису слів з апострофом в початкових класах.

21. Методика вивчення фонетики і графіки. Звуковий і звуко-буквений аналіз, методика проведення.

22. Методика формування умінь літературної вимови. Розробити фрагмент уроку з української мови на тему: «Вимова і правопис слів з ненаголошеними /e/, /и/ в коренях слів. Ненаголошені /e/, /и/, які не перевіряються наголосом («Українська мова», 3 клас). Етап засвоєння нових знань, умінь і навичок.

23. Диктанти. Види навчальних диктантів і методика їх проведення. Методика проведення контрольного диктанту.

24. Орфограма. Орфографічні правила. Орфографія як предмет вивчення. Система орфографічних вправ і їх роль у набутті учнями орфографічних навичок. Списування.

25. Види наочності на уроках української мови, методика її застосування.

26. Мовний аналіз, його види і методика проведення в 1-4 класах на різних етапах оволодіння граматичним матеріалом.

27. Складіть лінгвістичну казку для вивчення мовної теорії у 2-4 класах

28. Мовна гра як засіб формування пізнавального інтересу до вивчення української мови в початковій школі. Підберіть зразки лінгвістичних ігор для використання на різних етапах уроку української мови. 2-3

Комплексний кваліфікаційний екзамен

IV курс, ОКР «Бакалавр»

Методика навчання грамоти

1. Звукова система української мови у взаємозв'язку з графічною як лінгвістична основа методики навчання грамоти. Виконайте звуко-буквений аналіз самостійно дібраного слова за програмою 1 класу.

2. Буквар – перша навчальна книга з навчання грамоти. Дидактичні матеріали з навчання грамоти, методика їх використання. Охарактеризуйте структуру сторінкового розвороту букваря (на вибір студента).

3. Добукварний період навчання грамоти. Вивчення мовних понять: "речення", "слово", "склад", "наголос" (на прикладі матеріалу з букваря, поняття – на вибір студента).

4. Ознайомлення учнів з поняттями "голосний", "приголосний" звук, "тверді" і "м'які" приголосні у добукварний період навчання грамоти (на прикладі матеріалу з букваря, поняття – на вибір студента).

5. Методи навчання письма. Методика навчання письма елементів букв (з детальним коментуванням послідовності написання одного з елементів букв – за стрінками прописа).

6. Букварний період навчання грамоти. Методика ознайомлення учнів з новим звуком і новою буквою (на прикладі матеріалу з букваря, звук і буква – на вибір студента).

7. Урок письма на вивчення нової букви (з детальним коментуванням послідовності написання однієї малої чи великої літери – за стрінками прописа).

8. Післябукварний період навчання грамоти. Особливості структури і методики уроків читання і письма післябукварного періоду. Проведення свята "Прощання з Букварем".

Методика вивчення мовної теорії

9. Методика опрацювання розділу "Текст". Формування уявлень молодших школярів про текст як писемне або усне зв'язне висловлювання. Методика навчання учнів складати план, відтворювати зміст тексту за планом, визначати головну думку, його тему, ознайомлення з текстами різних типів (розповіддю, описом, міркуванням, інструкцією) (за підручником "Українська мова" для 2-4 класу – на вибір студента).

10. Методика вивчення елементів лексики. Робота над усвідомленням прямого і переносного значення слів, багатозначністю й омонімією. Вивчення синонімів, антонімів (за підручником "Українська мова" для 2-4 класу – на вибір студента).

11. Методика роботи над елементами синтаксису. Опрацювання відомостей про речення в 2-4 класах початкової школи. Формування понять "основа речення", "головні і другорядні члени речення". Робота над вивченням пунктуації. (За підручником "Українська мова" для 2-4 класу – на вибір студента).

12. Методика вивчення частин мови. Система опрацювання основних частин мови (іменника, прикметника, дієслова): зміст і послідовність роботи по класах, формування загального поняття про виучувані частини мови (за підручником "Українська мова" для 2-4 класу – на вибір студента).

Виконати морфологічний аналіз підкреслених слів (4 клас).

А) *Кожна пташка свою пісню співає (Прислів'я).*

Б) *Червона калина, чорнобривці, цвіт соняшника – це квіти-символи української землі (За В. Скуратівським).*

13. Методика вивчення граматичних категорій іменних частин мови (роду, числа, відмінка). Наведіть приклади створення та розв'язання проблемних ситуацій у процесі вивчення відмінювання іменників (за підручником "Українська мова" для 2-4 класу – на вибір студента).

14. Методика вивчення граматичних категорій дієслова (часу, особи, числа і роду). Розкрийте методику розв'язання проблемних ситуацій, які виникають у процесі змінювання дієслів I та II дієвідміни за особами (за підручником "Українська мова" для 2-4 класу – на вибір студента).

15. Методика вивчення займенника, прислівника, числівника у початкових класах. Формування загального поняття про виучувані частини мови (за підручником "Українська мова" для 2-4 класу – на вибір студента).

Виконати морфологічний аналіз підкреслених слів (4 клас).

А) *Коли забув ти рідну мову, бідніше духом ти щодня (Д. Білоус).*

Б) *З ним каші не зварши (Прислів'я).*

16. Система вивчення морфемної будови слова і знайомство з елементами словотворення. Методика розв'язання проблемних ситуацій у процесі вивчення правопису префіксів роз-, без-; з -; с- з метою запобігання помилок. (За підручником "Українська мова" для 2-4 класу – на вибір студента).

Виконати морфемний аналіз підкреслених слів (3 клас).

А) *Любіть Україну у сні й наяву,*

Вишневу свою Україну (В. Сосюра).

Б) *На сонці тепло, біля матері – добре (Прислів'я).*

Методика літературного читання

17. Читання як навчальний предмет. Формування читацької компетентності молодших школярів. Види читання. Ігрові прийоми читання (за підручником "Літературне читання" для 2-4 класу – на вибір студента).

18. Уроки класного читання. Основні етапи процесу вивчення художнього твору. Прийоми підготовчої роботи для первинного сприймання твору (на прикладі тексту з підручника "Літературне читання" для 2-4 класу – на вибір студента).

19. Особливості роботи над епічними творами (оповідання, казки, легенди, міфи, байки), (на прикладі текстів з підручника "Літературне читання" для 2-4 класу – на вибір студента).

20. Методика роботи над ліричними творами: пейзажна лірика, вірші-роздуми. Прочитайте напам'ять вірш, проаналізуйте наявні в ньому образні вирази. Розкрийте методику заучування напам'ять віршів та уривків прози (на прикладі текстів з підручника "Літературне читання" для 2-4 класу – на вибір студента).

21. Урок узагальнення знань. Особливості методики проведення узагальнюючих уроків читання (за підручником "Літературне читання" для 2-4 класу – на вибір студента).

Методика розвитку мовлення

22. Формування в учнів початкових класів аудіативних умінь і навичок на уроках української мови.

23. Робота з розвитку діалогічного мовлення молодших школярів на уроках української мови.

24. Перекази в початкових класах, їх значення та дидактичні можливості. Види переказів. Методика навчання переказів у початковій школі (на прикладі тексту, поданого у "Збірнику текстів для переказів з української мови", 2-4 клас).

25. Методика навчання молодших школярів різних за формою і жанром висловлювань. Види творів та методика їх проведення (на прикладі твору за малюнком, поданим у підручниках "Рідна мова", 2-4 клас).

12. Розподіл балів, які отримують студенти

Система рейтингових балів для різних видів контролю та порядок їх переводу до національної (чотирибальної) та європейської (ECTS) шкали представлені в таблицях нижче. Для обліку і реєстрації показників навчальних досягнень використовується рейтингова відомість успішності студентів.

Заліки виставляються за рейтингом на останньому занятті.

Приклад для заліку

Модуль I					Модуль II		Загальна сума
Аудиторна та самостійна робота					Підсумковий контроль (тести)	ІНДЗ	
Змістовий модуль I		Змістовий модуль II					
Т. 1.4	Модульна контрольна робота № 1	Т. 2.1	Т. 2.2	Модульна контрольна робота № 2			
5	30	10	5	30	10	10	100
Підсумковий рейтинговий бал					100		
Нормативний рейтинговий бал					60-100		

T1, T2 ... T9 – теми змістових модулів

Екзамен проводиться за екзаменаційними білетами. Оцінка виставляється з урахуванням рейтингових балів і балів, отриманих під час іспиту як середнє арифметичне.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

13. Методичне забезпечення

Методичне забезпечення: нормативні документи, підручники, навчально-методичні посібники, опорні конспекти лекцій, методичні рекомендації, дидактичні матеріали, мультимедійні засоби тощо.

13.1. Навчально-методична карта дисципліни (див. додатки)

14. Рекомендована література

Базова

1. Амонашвілі Ш. О. Без серця що зрозуміємо? – Хмельницький: Подільський культурно-просвітительський центр ім. М. К. Реріха, 2006. – 68 с.
2. Амонашвілі Ш. О. Істина школи. – Хмельницький: Подільський культурно-просвітительський центр ім. М. К. Реріха, 2007. – 74 с.
3. Амонашвілі Ш. О. Поспішайте, діти, будемо вчитися літати! –Хмельницький: Всеукраїнська культурно-освітня асоціація Гуманної Педагогіки, 2010. – 52 с.
4. Амонашвілі Ш. О. та ін. Маніфест гуманної педагогіки. – Хмельницький: Всеукраїнська культурно-освітня асоціація Гуманної Педагогіки, 2011. – 64 с.
5. Бабанский Ю. К. Интенсификация процесса обучения. – М.: Знание, 1987.
6. Бабанский Ю.К. Проблемы повышения эффективности педагогических исследований. – М.: Педагогика, 1982.
7. Бабич Н. Д. Лінгво-психологічні основи навчання і вивчення мови. – Чернівці: Рута, 2000.
8. Бадер В. І. Розвиток усного і писемного мовлення молодших школярів. – К.: АПН, 2000.
9. Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики: підручник. – К.: Видавничий центр “Академія”, 2004.
10. Богуш А. М. Методика розвитку рідної мови. – К.: Вища школа, 1995.
11. Богуш А. М. Мовленнєвий розвиток дітей від народження до 7 років: монографія. – К.: Видавничий дім "Слово", 2010. – 374 с.
12. Бондар В. І. Теорія і технологія управління процесом навчання в школі. – К.: НПУ ім. М.П.Драгоманова, 2000.
13. Бондар В. І. Філософія стандартизації змісту професійної освіти вчителя початкової школи в умовах двоциклової підготовки у ВНЗ // Початкова школа. – 2012. – № 12. – С. 2- 4.
14. Варзацька Л.О. Навчання мови та мовлення на основі тексту. – К.: Рад. шк., 1986.
15. Варзацька Л.О., Шевченко Л.М. Методика розвитку зв'язного мовлення школярів: методичні рекомендації. – К.: Рад. шк., 1992.
16. Васильківська Н. А. Тестові завдання з методики викладання української мови: навч. посібник. – Тернопіль: ТНПУ, 2006.
17. Вашуленко М. С. Буквар: підруч. для 1 кл. загальноосвіт. навч. закл. / М. С. Вашуленко, О. В. Вашуленко. – К.: Видавничий дім "Освіта", 2012. – 152 с.
18. Вашуленко М. С. Зошит для письма № 2 : навч. посіб. для 1 кл. загальноосвіт. навч. закл. / О. В. Вашуленко, О. Ю. Прищепа. – К.: Видавничий дім "Освіта", 2012.
19. Вашуленко О. В. Зошит для письма №1: навч. посіб. для 1 кл. загальноосвіт. навч. закл. / О. В. Вашуленко, О. Ю. Прищепа. – К.: Видавничий дім "Освіта", 2012.
20. Вашуленко М. С. Навчання грамоти в 1 кл.: посібник для вчителя / М. С. Вашуленко. – К.: Видавничий дім "Освіта", 2012. – 224 с.
21. Вашуленко М. С., Вашуленко О. В. Післябуквар: навч. посіб. для 1 кл. / М. С. Вашуленко, О. В. Вашуленко. – К.: Видавничий дім "Освіта", 2012. – 112 с.
22. Вашуленко М. С., Вашуленко О. В. Супутник букваря: навч. посіб. для 1 кл. / М. С. Вашуленко, О. В. Вашуленко. – К.: Видавничий дім "Освіта", 2012. – 96 с.
23. Вашуленко М., Прищепа О., Вашуленко О. Навчально-методичне забезпечення процесу навчання грамоти першокласників за новою навчальною програмою // Початкова школа. – 2012. – № 9. – С. 29-34; № 10. – С. 16-20.
24. Вашуленко М.С. Українська мова і мовлення в початковій школі: навч.-метод. посібник / М. С. Вашуленко. – К.: Освіта, 2006. – 268 с.

25. Вашуленко О. В. Емоційно-ціннісна складова у структурі читацької компетентності молодшого школяра // Початкова школа. – 2013. – № 1. – С. 13-17.
26. Вашуленко О. В. Мовленнєва складова у структурі читацької компетентності молодшого школяра // Початкова школа. – 2011. – № 12. – С. 16-21.
27. Гац Н.А. Ознайомлення молодших школярів із засобами зв'язності тексту: Навчально-методичний посібник. – Тернопіль: Горлиця, 1995.
28. Грибіниченко Т.О. та ін. Збірник диктантів з української мови для початкових класів / Т.О.Грибіниченко, Г.О.Козачук, Т.О.Чорноус. – К.: Либідь, 2000.
29. Грипас Н.Я. Робота над текстом на уроках мови в 4–6 класах: Посібник для вчителя. – К.: Рад. шк., 1988.
30. Гудзик І.П. Аудіювання українською мовою: Посібник. – К.: Педагогічна думка, 2003.
31. Гудзик И. Ф. Компетентностно-ориентированное обучение русскому языку в начальных классах (в школах с украинским языком обучения) / И. Ф. Гудзик. – Чернівці: Букрек, 2007. – 496 с.
32. Гудзик І.П. Розвиток комунікативної компетенції на уроках читання // Початкова школа. – 2004. – № 11 – С.25-29.
33. Державний стандарт початкової загальної освіти // Початкова школа. – 2011. – №7. – С.1-20.
34. Деркач Н.І., Чечель Н.В. Ефективні прийоми роботи над звуком і буквою в період навчання грамоти // Реформування освіти і школи: сутність, проблеми, перспективи. – Рівне: Теніс, 1997.
35. Дичківська І. М. М. Монтессорі: теорія і технологія. – К.: Видавничий дім "Слово", 2009. – 304 с.
36. Захарійчук М. Д., Науменко В. О. Буквар: підруч. для 1 кл. загальноосвіт. навч. закл. / М. Д. Захарійчук, В.О. Науменко. – К.: Грамота, 2012. – 176 с.: іл.
37. Зміст, дидактичні структури та методичне забезпечення уроків у початкових класах (психологічні та педагогічні аспекти): навчально-методичний посібник для студентів педагогічного факультету, керівництво до педагогічної практики / Коваль Г.П., Павелків Г.В, Деркач Н.І. та ін. – Рівне, 2003.
38. Положенцева О. Комп'ютерна підтримка уроків у початковій школі // Початкова школа. – 2011. – №10. – С.30-33.
39. Каніщенко А. П. Буквар. Підручник для першокласників. – К.: Навчальна книга – Богдан, 2011.
40. Каніщенко А. П. Вчимо дітей писати твори. Навч.-метод.посібник. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2009.
41. Каніщенко А. П. Київський Букварик. – К.: «Сім кольорів», 2012.
42. Каніщенко А. П. Навчаємо дітей образного зв'язного мовлення. – Т.: Навчальна книга – Богдан, 2012.
43. Каніщенко А. П. Опорні групи лексики для розвитку зв'язного мовлення. Дидактичний матеріал. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2008.
44. Каніщенко А. П. Подільський Букварик. – К.: «Сім кольорів», 2012.
45. Каніщенко А. П. Поліський Букварик. – К.: «Сім кольорів», 2012.
46. Каніщенко А. П. Робота над текстом у початкових класах: навч.-метод. посібник. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2009.
47. Каніщенко А. П. Розвиток зв'язного мовлення першокласників: Методичні рекомендації для учнів педучилищ та студентів педінститутів. – К. : МНО України, 1991.

48. Каніщенко А. П. Розвиток зв'язного мовлення, фонетичного слуху та активного словника першокласників. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2009.
49. Каніщенко А. П. У світі чарівного і загадкового. Хрестоматія для позакласного читання. 1-4 кл. – Т.: Навчальна книга – Богдан, 2012.
50. Каніщенко А. П. Уроки навчання грамоти за букварем: посібник для вчителя. – К.: Промінь, 2007.
51. Каніщенко А. П. Уроки розвитку зв'язного мовлення у початковій школі. – Тернопіль: Підручники і посібники, 2009.
52. Каніщенко А. П., Дорош Г.О. Вивчення прислівника у початкових та середніх класах. – Навч.метод. посібник. – К.: Промінь, 2010.
53. Каніщенко А. П., Розвиток зв'язного мовлення першокласників. Методичні рекомендації для студентів та учителів. – К.: МОН України, 1991.
54. Каніщенко А. П., Семеренко Г.В., Ткачук Г.О. Розвиток пізнавальної активності молодших школярів у роботі над іменником: навч.-метод. посібник. – К.: Промінь, 2010.
55. Каніщенко А. П., Ткачук Г.О. Збагачення активного словника учнів 2-4 класів у роботі над прикметником: навч.-метод. посібник. – К.: Промінь, 2010.
56. Каніщенко А. П., Ткачук Г.О. Зошит для письма. – К.: Промінь, 2007. – 79 с.
57. Каніщенко А. П., Ткачук Г.О. та інші. Інтегрований курс. Українська мова з методикою навчання в початкових класах: підручник. – К.: Промінь, 2008.
58. Каніщенко А. П., Ткачук Г.О., Дорош Г.О. Казковий водограй. Читанка для першокласників. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2009.
59. Каніщенко А. П., Ткачук Г.О., Дорош Г.О. Розвиток пізнавальної активності молодших школярів у роботі над вивченням дієслова: навч.-метод. посібник. – К.: Промінь, 2010.
60. Каніщенко А. П., Чабайовська М. І. Методика роботи над словом: навчально-методичний посібник / А. П. Каніщенко, М. І. Чабайовська. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2011. – 168 с.
61. Капинос В.И. Культура речи // Методика развития речи на уроках русского языка / под ред. Т.А.Ладыженской. – 2-е изд. – М., 1997.
62. Карнаух П. Цікавинки на уроках навчання грамоти. – Тернопіль: Підручники і посібники, 2002.
63. Кидисюк Н. Орієнтовні контрольні диктанти. Розвиток зв'язного мовлення (перекази) // Початкова школа. – 2007. – №11. – С.12-15.
64. Кирей І.Ф., Трунова В.А. Методика викладання каліграфії в початковій школі: Навчальний посібник. – К.: Рад. шк., 1994.
65. Коваль Г. Звуко-буквений аналіз на уроках української мови в початкових класах. Спецкурс з методики викладання української мови. Навчально-методичний посібник для студентів педагогічного факультету. – Тернопіль: Підручники і посібники, 2003.
66. Коваль Г. Урок читання у початкових класах. Спецкурс з методики викладання української мови. Навчально-методичний посібник для студентів педагогічного факультету. – Тернопіль: Підручники і посібники, 2003.
67. Коваль Г.П., Деркач Н.І. та ін. Методика викладання української мови: наук.-метод. посібник. – Рівне, 2002.
68. Коваль Г.П., Деркач Н.І., Пасічник Я.А., Захарчук З.О. та ін. Дидактичні структури уроків, їх зміст та методичне забезпечення в початкових класах. Сучасні вимоги до уроків. – Рівне, 1997.

69. Кодлюк Я.П. Теорія і практика підручникотворення в початковій освіті: Підручник для магістрантів та студентів пед. факультетів. – К.: Інформаційно-аналітична агенція „Наш час”, 2006.
70. Кодлюк Я.П., Одинцова Г.С. Сто двадцять розповідей про письменників: довідник для вчителя початкових класів. – К.: Наш час, 2006.
71. Коробко С.Л., Коробко О.І. Робота психолога з молодшими школярами: методичний посібник / С. Л. Коробко, О. І. Коробко . – К.: Літера ЛТД, 2006. – 416 с.
72. Кравчук Д.М. Писемне мовлення учнів 1–3 класів: Посібник для вчителів. – К.: Рад. шк., 1984.
73. Кривонос І.Ф. Становлення новаторського педагогічного досвіду // Вища педагогічна освіта. – К., 1994. – Вип.17.
74. Критерії оцінювання навчальних досягнень учнів з окремих предметів у системі початкової загальної освіти // Початкова школа. – 2008. – № 10. – С.20- 49.
75. Курач Л.І. Психолого-педагогічні передумови формування у школярів умінь використовувати засоби міжфразового зв'язку у тексті // Актуальні проблеми розбудови національної освіти: збірник науково-методичних праць. – Херсон, 1997.
76. Лабащук М.С. Психологія мовленнєвої діяльності. – Тернопіль: ТДП, 1995.
77. Левченко Т.Г., Васильова Л.А. Цікаві вправи: Посібник для вчителів поч. класів. – К.: Спалах ЛТД, 1997.
78. Львов М.Р. Методика преподавания русского языка в начальных классах. – 4-е изд., стер. – М.: Издательский центр «Академия», 2008 . – 464с.
79. Львов М.Р. Методика развития речи младших школьников: Пособие для учителей. – М.: Просвещение, 1985.
80. Львов М.Р., Рамзаева Т.Г., Светловская Н.Н. Методика обучения русскому языку в начальных классах: Учеб. пособие для студентов педагогических институтов. – М.: Просвещение, 1987.
81. Малишко М. В. Монтессорі – ключ до світу. – Тернопіль: Мальва – ОСО, 1998. – 47 с.
82. Манько М. Підготовка ліворуких дітей до оволодіння графічною навичкою письма // Початкова школа. – 2004. – №1. – С. 21-24.
83. Маркова П. Гігієна зору під час читання і письма // Початкова школа. – 1998. – № 8. – С.43.
84. Мартиненко В. Оновлення змісту літературного читання у контексті компетентнісного підходу // Початкова школа. – 2012. – №10. – С. 20-25.
85. Мельничайко В.Я., Пентилюк М.І., Рожило Л.П. Удосконалення змісту і методів навчання української мови: Навчально-методичний посібник. – К.: Рад. шк., 1982.
86. Мельничайко О.І. Рідна мова. Творчі роботи на основі неповного тексту. 4–6 класи. Посібник для вчителя і учня. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2000.
87. Мельничайко О.І. Рідна мова. Комунікативні вправи: Навчальний посібник. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2004.
88. Мельничайко О.І. Українська мова. Вивчення елементів синтаксису в початкових класах: Методичний посібник. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2006.
89. Методика вивчення української мови в школі: Посібник для вчителів (О.М.Біляєв, В.Я.Мельничайко, М.І.Пентилюк та ін.). – К.: Рад. шк., 1987.
90. Методика викладання української мови / за редакцією Дорошенка С.І. – К.: Вища школа, 1992.– 398 с.
91. Методика викладання української мови: Навчально-методичний посібник / Коваль Г.П., Деркач Н.І., Захарчук З.О., Іванова Л.І. – Рівне: 2002.

92. Методика навчання рідної мови в середніх навчальних закладах: навчально-методичний посібник для студентів вищих навчальних закладів / за ред. М. І. Пентилюк. – К.: Ленввіт, 2000. – 264с.
93. Методика навчання української мови: навчально-методичний посібник для студентів вищих навчальних закладів / за наук. ред. М. С. Вашуленка. – К.: Літера ЛТД, 2010. – 364с.
94. Методы обучения русскому языку: Хрестоматия / Сост. М. Р. Львов. – М., 1996.
95. Миколайчук М.В., Цимбалюк Л.І. Нетрадиційні методики навчання читання. – Рівне: ТОВ фірма “Юлат”, 1998.
96. Митник О. Я. Розвиток професійної компетентності сучасного вчителя: реалії і перспективи / О. Я. Митник // Початкова школа. – 2009. – № 11. – С.35-37.
97. Мовчун А.І., Харсіка Л. Найкраще (позакласне читання для учнів 2,3 класів). – К.: АВДІ, 2009; АВДІ, 2011.
98. Навчальні програми для загальноосвітніх навч. закл. із навчанням українською мовою. 1-4 класи. – К.: Видавничий дім «Освіта», 2012. – 392 с.
99. Наумчук М.М. Сучасний урок української мови в початковій школі. (Методика і технологія навчання). – Тернопіль: Астон, 2005. – 352 с.
100. Наумчук М.М., Гузар О.В. Уроки рідної мови в початковій школі. – Тернопіль: ТДПУ, 1998.
101. Наумчук М.М., Лушпинська Л.П. Словник-довідник основних термінів і понять з методики української мови. – Тернопіль: Астон, 2003.
102. Одинцова Г.С., Кодлюк Я.П. Цікаве мовознавство для молодших школярів: Посібник для вчителя початкових класів. – К.: Наш час, 2006.
103. Олійник Г.А. Формування навичок виразного читання в 1 класі. – Тернопіль: Астон, 2001.
104. Омельченко Н. М., Чабайовська М.І. Самостійні та контрольні роботи з української мови для третього класу: варіант 1 / Н. М. Омельченко, М. І. Чабайовська. – С.: ТОВ НВП "Росток А. В. Т.", 2012. – 60 с.; варіант 2. – 60 с.
105. Омельченко Н. М., Чабайовська М.І. Самостійні та контрольні роботи з української мови для четвертого класу: варіант 1 / Н.М.Омельченко, М. І. Чабайовська. – С.: ТОВ НВП "Росток А. В. Т.", 2012. – 60 с.; варіант 2. – 60 с.
106. «Основні технічні характеристики форм рукописних букв українського та російського алфавітів для використання в загальноосвітніх навчальних закладах України», затверджено рішенням колегії МОН України (протокол № 8/2-29 від 18.07.2003 р.) // Початкова школа. – 2004. – № 1. – С. 12-15.
107. Палихата Е. Я. Методика навчання українського діалогічного мовлення учнів основної школи. – Тернопіль: ТДПУ, 2002.
108. Пентилюк М. Уроки розвитку зв'язного мовлення чи комунікативних умінь і навичок? / М. Пентилюк // Дивослово. – 2010. – № 3. – С.2-5.
109. Пономарьова К.І. Компетентнісний підхід до перевірки усних видів мовленнєвої діяльності молодших школярів // Початкова школа. – 2009. – № 12. – С.6-14.
110. Пономарьова К.І. Компетентнісний підхід у навчанні грамоти першокласників // Початкова школа. – 2012. – № 9. – С.35-40.
111. Пономарьова К.І. Реалізація компетентнісного підходу в навчанні молодших школярів української мови // Початкова школа. – 2010. – № 12. – С.49-52.
112. Пономарьова К.І. Розвиток зв'язного мовлення молодших школярів. Уроки розвитку мовлення в 1-4 класах. – К.: КІМО, 2006.
113. Потапова Т.А. Практикум з виразного читання / Т.А.Попова, Н.М.Зоряка. – Вінниця: Вид-во Вінницького педуніверситету, 2003.

113. Походжай Н.Я., Шост Н.Б. Українська мова. Практичні завдання для контролю й оцінювання навчальних досягнень учнів. 2 клас: посібник для вчителя / Н.Я.Походжай, Н.Б. Шост. – Тернопіль: Навчальна книга - Богдан, 2010. – 40 с.
114. Походжай Н.Я., Шост Н.Б. Українська мова. Практичні завдання для контролю й оцінювання навчальних досягнень учнів. 3 клас: посібник для вчителя / Н.Я.Походжай, Н.Б. Шост. – Тернопіль: Навчальна книга - Богдан, 2010. – 56 с.
115. Походжай Н.Я., Шост Н.Б. Українська мова. Практичні завдання для контролю й оцінювання навчальних досягнень учнів. 4 клас: посібник для вчителя / Н.Я.Походжай, Н.Б. Шост. – Тернопіль: Навчальна книга - Богдан, 2010. – 56 с.
116. Прищепа О. Ю. Взаємозв'язок графічної навички з орфорографічною грамотністю // Початкова школа. – 1997. – № 8. – С.24-27.
117. Прищепа О.Ю. Навчання письма в 1 кл.: посібник для вчителя / О. Ю. Прищепа. – К.: Видавничий дім "Освіта", 2012. – 192 с.
118. Прищепа О.Ю. Навчання письма в 1 класі.: посіб. для вчителя. – К.: Освіта, 2004.
119. Про розроблення єдиних зразків каліграфічного письма цифр, українських і російських букв та їх з'єднань // Початкова школа. – 2004.– № 1.– С.12- 14.
120. Проскура О.В. Психологічна підготовка вчителя до роботи з першокласниками: навч. посіб. для студентів педагогічних факультетів. – К.: Освіта, 1998.
121. Розвиток навички читання. Методичні рекомендації / Укладач І.П.Гудзик. – К.: Освіта, 1993.
122. Розвиток усного та писемного мовлення молодших школярів: методичні рекомендації / Упор. Смовська О.І. – К.: РНМК МО УРСР, 1987.
123. Савченко О. Я. Дидактика початкової освіти: підручн. – К.: Грамота, 2012. – 504 с.
124. Савченко О. Я. Методика читання у початкових класах. – К. : Освіта, 2007. – 332 с.
125. Савченко О.Я. Сучасний урок у початкових класах: посібник для вчителя. — К.: Магістр - S, 1997.
126. Савченко О.Я. Читання. Навчання і виховання учнів 2 класу. – К.: Початкова школа, 2003. – С. 199–252.
127. Савченко О.Я. Читання. Навчання і виховання учнів 3 класу / О.Я.Савченко, А.І.Мовчун. – К.: Початкова школа, 2004. – С. 146–205.
128. Савченко О.Я. Читання. Навчання і виховання учнів 4 класу. – К.: Початкова школа, 2005.
129. Сас В.І. Дивотвір: Розвиток зв'язного мовлення та підготовка до написання творчих робіт. 1–4 класи. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2005.
130. Светловская Н.Н., Пиче-оол Т.С. Обучение детей чтению: Детская книга и детское чтение. – М.: Академия, 1999.
131. Селевко Г. К. Энциклопедия образовательных технологий: В 2 т. Т. 1. М.: НИИ школьных технологий, 2006. – 816 с.
132. Сидоренко Н. Використання інформаційно-комп'ютерних технологій на уроках читання (Зклас) // Початкова школа. – 2012. – №11. – С. 19 – 22.
133. Синиця І.О. Психологія писемної мови учнів 5–8 класів. – К.: Рад. шк., 1965.
134. Синиця І.О. Психологія усного мовлення. – К.: Рад. шк., 1974.
135. Сухомлинський В. О. Серце віддаю дітям / В. О. Сухомлинський. – К.: Радянська школа, 1973. – 288 с.
136. Твір за картиною: методичні рекомендації / Н.Лесняк, О.Мельничайко. – Тернопіль: ОІПО, 1996.
137. Уроки розвитку зв'язного мовлення в початкових класах: Методичні рекомендації для вчителів початкових класів і студентів педагогічних навчальних закладів / Укл. А.П.Каніщенко, О.В.Ночвінова. – К.: ІСДО, 1995.

138. Учiться висловлюватися / П.І.Бiлоусенко, Ю.О.Арешенков, Г.М.Вiняр та iн. – К.: Рад. шк., 1990.
139. Хорошковська О. Н. Методика навчання української мови у початкових класах шкіл з російською мовою викладання: моногр. / О. Н. Хорошковська. – К.: Промiнь, 2006. – 256 с.
140. Хорошковська О. Н. Формування умiнь мовленнєвої дiяльностi (аудiювання й говорiння) в учнiв початкових класiв на уроках української мови як державної // Початкова школа. – 2012. – №11. – С. 12 – 16.
141. Цепова І. В. Навчаємо письма лiворуких дiтей. – Х.: Вид-во "Ранок", 2009. – 128с.
142. Чабайовська М. І. Єдинi зразки калiграфiчного письма букв українського алфавiту та цифр. Навчально-методичний посiбник. – Тернопiль: Мальва – ОСО, 2010. – 115 с.
143. Чабайовська М. І. Зошит з калiграфiї : Ч. 1. – Тернопiль: Мальва – ОСО, 2011. – 56 с.
144. Чабайовська М. І. Зошит з калiграфiї : Ч. 2. – Тернопiль: Мальва – ОСО, 2011. – 88 с.
145. Чабайовська М.І. Зошит з калiграфiї для лiвшiв: Ч.2. – Тернопiль: Мальва – ОСО, 2011. – 88 с.
146. Чабайовська М.І. Зошит з калiграфiї для лiвшiв: Ч.1. – Тернопiль: Мальва – ОСО, 2011. – 56 с.
147. Чабайовська М.І. Компетентнiсно орієнтований пiдхiд до формування навичок калiграфiчного письма / М.І.Чабайовська // Науковий часопис НПУ iменi М. П. Драгоманова. Серiя 17. Теорiя i практика навчання та виховання. Вип. 13: Збiрник наукових праць. – К.: Вид.-во НПУ iменi М. П. Драгоманова, 2009. – С. 208-213.
148. Чабайовська М.І. Лiнгвiстичний аналіз тексту як засiб пiднесення культури мовлення майбутнiх учителiв початкової ланки освiти / М. І. Чабайовська // Шляхи пiднесення культури мовлення: теорiя i практика. – К.: НПУ iменi М. П. Драгоманова, 2008. – С. 432 – 450.
149. Чабайовська М.І. Мовний аналіз / М.І.Чабайовська // навч. - метод. посiбник. – Тернопiль: Мальва – ОСО, 2010. – 124 с.
150. Чабайовська М.І. Основнi аспекти вивчення слова як мовної одиницi в початковiй школі / А. П. Канищенко, М. І. Чабайовська // Науковий часопис НПУ iменi М. П. Драгоманова. Серiя 17. Теорiя i практика навчання та виховання. – Вип. 13: Збiрник наукових праць. – К.: Вид.-во НПУ iменi М. П. Драгоманова, 2011. – С. 24-36.
151. Чабайовська М.І. Особистiсно орієнтований пiдхiд у навчаннi молодших школярiв української мови / М. І. Чабайовська, С. М. Шароварко // Початкова школа. – 2011. – №11. – С. 4 – 6; №12. – С. 4 – 7; 2012. – № 1. – С. 4 – 7.
152. Чабайовська М.І. Посiбник нового поколiння / М. І. Чабайовська // Рецензiя: Методика навчання української мови в початковiй школі // За ред. М. С. Ващуленка. – К.: Лiтера ЛТД, 2010. – 364 с. – Початкова школа. – 2011. – № 7. – С. 60.
153. Чабайовська М.І. Про українознавчу функцiю змiсту дисциплiни "Калiграфiя з методикою навчання в початковiй школі" / М.І.Чабайовська // Науковий часопис НПУ iменi М. П. Драгоманова. Серiя 17. Теорiя i практика навчання та виховання. Вип. 18: Збiрник наукових праць. – К.: Вид.- во НПУ iменi М. П. Драгоманова, 2011. – С.185-196.
154. Чабайовська М.І. Теоретичнi та методичнi засади навчання калiграфiчного письма у ВПНЗ I-IV рiвнiв акредитацiї / М.І.Чабайовська // Початкова школа. – № 7. – 2010 р. – С. 54-57.

155. Чабайовська М.І. Лінгвістичний аналіз тексту як засіб піднесення культури мовлення майбутніх учителів початкової ланки освіти / М. І. Чабайовська // Шляхи піднесення культури мовлення: теорія і практика. – К.: НПУ імені М. П. Драгоманова, 2008. – С. 432 - 450.
156. Чабайовська М.І. Формування культури мовлення в процесі виконання орфоепічного розбору у вищій та початковій школі / М.І.Чабайовська // Шляхи піднесення культури мовлення: теорія і практика. – К.: НПУ імені М. П. Драгоманова, 2008. – С. 73 – 79.

Допоміжна

1. Абетка. Веселі літери-наклейки. – Львів: Євросвіт, 2007. – 36 с., іл.
2. Безруких М.М., Князева М.Г. Если ваш ребенок – «левша». – Тула: Актоус, 1996.
3. Бибко Н.С. Об особенностях восприятия сказок младшими школьниками. Проблемы развития речи учащихся начальных классов. – М.: Просвещение, 1985.
4. Білецький А.О. Про мову і мовознавство. – К., 1996. – 222 с.
5. Блінова Г.Й., Мічуріна Т.В. Дидактичний матеріал для подолання вад письма в дітей: Посібник для вчителя. – К.: Рад. шк., 1990.
6. Богуш А.М. Підготовка руки дитини до письма. – К.: Рад. шк., 1976.
7. Гнатюк І. С. Про зміни в українському правописі // Українська мова і література в школі. – 1991. – № 8. – С.4.
8. Гончаренко С. Український педагогічний словник. – К.: Либідь, 1997.
9. Дичківська І. М. Основи педагогічної інноватики. – Рівне: Зелент, 2001. – 222 с.
10. Забіла Н. Весела абетка. – К.: Веселка, 1989. – 32 с.
11. Заїка А.М. Прописи з калькою для лівшів. Мій перший зошит. 1 клас. У 2 ч. – Х.: Веста: Вид - во „Ранок”, 2009.
12. Заїка А.М. Прописи: Мій перший зошит: У 2 ч. – Х.: Веста: Вид - во „Ранок”, 2007.
13. Кирей І. Ф., Зеленська В. Ф. Методичні рекомендації з викладання каліграфії. – К.: РНМК МО України, 1991. – 39 с.
14. Кирей І.Ф. Методика викладання каліграфії. – К.: Радянська школа, 1964.– 220 с.
15. Кирей І.Ф. Методика сприяння успішності каліграфічного письма // Початкова школа. – 1989. – № 11. – С.20-22.
16. Кирей І.Ф., Трунова В. А. Методика викладання каліграфії в початкових класах. – К., Вища школа, 1994. – 142 с.
17. Матвієнко О. В. Стратегії розвитку середньої освіти в країнах Європейського Союзу: монографія. – К.: Ленвіт, 2005. – 381 с.
18. Медвідь Л. Створення перших друкованих навчальних книг // Початкова школа. – 1998. – № 4. – С. 57-58.
19. Німчук В.В. Про графіку та правопис як елементи етнічної культури: історія „Г” // Мовознавство. – 1990. – № 6. – С.3-10.
20. Огієнко І. Історія українського друкарства / Упоряд., авт. передмови М.С. Тимошик. – К.: Наша культура і наука, 2007. – 536 с.
21. Огієнко І. Історія української літературної мови. – К., 1995.
22. Освітні технології / за ред. О.М. Пехоти. – К.: А.С.К., 2004.
23. Палійчук О. М. Методика навчання каліграфічного письма: навч. посібник. – Чернівці: Букрек, 2010. – 344 с.; іл.
24. Півторак Г.П. Походження українців, росіян, білорусів та їхніх мов. – К.: Вид. Центр „Академія”, 2001. – 150 с.
25. Прищепа К.С., Прищепа С. М. Я навчуся писати. Підготовка до школи. – К.: Початкова школа, 2004. – 64 с.

26. Прищеп О.Ю. Українська мова. Робочий зошит. 3 кл. / О. Ю. Прищеп, Г. К. Товмаш. – К. : КІМО, 2006. – 72 с.: іл.
27. Роговик Л. Шляхи індивідуалізації навчання через психомоторику // Початкова школа. – 1998. – № 3. – С. 7-10.
28. Романченко М. З. Максимкова абетка: Акростиhi. – Львів: Каменяр, 1988. – 32 с.
29. Русанівський В. М. Історія української літературної мови. Підручник. – К.: АртЕк, 2002. – 424 с.
30. Семья Ф.Ф. Формирование навыков письма цифр // Нач. школа. – 1990. – № 10. – С.80-82 .
31. Степовик Дмитро. Українська християнська абетка. – К.: Грані-Т, 2007. – 80 с., іл.
32. Сучасна українська мова: підручник / за ред. О. Д. Пономарева. – 4-те вид. – К.: Либідь, 2008. – С.31-36.
33. Федієнко В. В. Каліграфічні прописи: Зошит-шаблон з навчання правильного письма : У 3 ч. – Х. : ВД „Школа”, 2007.
34. Федієнко В. В. Прописи для першокласників: навчальний посібник: у 2 ч. – К. - Х. : В -Д „Школа”, 2007.
35. Ходос С. Абетка-пропис. – К. : Книжковий хмарочос, 2006. – 12 с.
36. Чабайовська М. І. Зауваги до нормативного вживання прикметників у мовленні / М. І. Чабайовська // Українська мова і література в сучасній школі. – 2012. – № 7 - 8. – С. 28-33.
37. Чабайовська М. І. Каліграфія з методикою навчання в початковій школі // навчальна програма. – Початкова освіта: освітньо-професійний комплекс: галузь знань 0101 – педагогічна освіта, напрям підготовки 010102 – початкова освіта, освітньо-кваліфікаційний рівень – 6.010102 "Бакалавр педагогічної освіти": посібник / за ред. доктора педагогічних наук, професора В. І. Бондаря. – К.: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2011. – С. 112-120.
38. Чабайовська М. І. Каліграфія з методикою навчання в початковій школі. – Електронний підручник, 2012 р.
39. Чабайовська М. І. Пишемо красиво / М.І.Чабайовська // Освіта. – № 7-8. – 3-10 лютого. – 2010 р.
40. Чабайовська М. І. Початкова – основа успішності / М. І. Чабайовська // Освіта. – № 43-44. – 3 - 10 жовтня 2012 р. – С. 8-9.
41. Чабайовська М. І. Свято української писемності та мови / М. І.Чабайовська // Освіта. – № 47- 48. – 24 - 1 грудня 2010 р.
42. Чабайовська М. І. Щоб рідне слово змалечку любили. До 175-річчя НПУ імені М.П. Драгоманова / М. І.Чабайовська // Освіта. – № 11-12. – 4 – 11 березня 2009р.
43. Чубач Г. Абетка. – К.: Видавничий дім „Книжкова хата”, 2006. – 20 с.
44. Ющук І. П. Українська мова. – К.: Либідь, 2004. – 640 с.

Інформаційні ресурси

1. Офіційний сайт МОНмолодьспорту України. – <http://www.mon.gov.ua/ua/>
2. Офіційний сайт журналу "Початкова школа". – <http://pochatkova-shkola.net/journal.htm>
3. Офіційний сайт газети "Освіта". – <http://tyzhnevuk-osvita.net/>
4. Офіційний сайт газети "Освіта України". –

<http://project.ukrinform.ua/company/2330/>